
หน่วยที่ 9

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร อิศรชัย

หน่วยที่ 9

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

เค้าโครงเนื้อหา

- ตอนที่ 9.1 แนวคิดและความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ
- เรื่องที่ 9.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ
- เรื่องที่ 9.1.2 ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ
- ตอนที่ 9.2 การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในอดีตถึงปัจจุบัน
- 9.2.1 การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศก่อนยุคสงครามเย็น
- 9.2.2 การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศนับตั้งแต่ยุคสงครามเย็นถึงปัจจุบัน
- ตอนที่ 9.3 แนวโน้มและกรณีศึกษาของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ
- 9.3.1 แนวโน้มของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในอนาคต
- 9.3.2 กรณีศึกษาการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในการประชุมสุดยอดผู้นำสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือ

แนวคิด

1. การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ (International Political Communication) เป็นการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติ ระหว่างคนที่เป็นประชาชนของประเทศต่างกัน หรือในแง่ที่ผู้ทำการสื่อสารนั้นทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศ ผู้ทำการสื่อสารจึงมีพันธะและความรับผิดชอบต่อชื่อเสียงและผลประโยชน์ของประเทศชาติ ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศมีหลายประการ เช่น เป็นเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศ เป็นกระจกสะท้อนสังคม เพื่อการแสดงเชิงสัญลักษณ์ เพื่อการโน้มน้าวและสร้างความเห็นพ้องต้องกัน และเพื่อการบังคับและข่มขู่
2. การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศก่อนยุคสงครามเย็น เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ความคิดทางการเมืองเป็นหลัก ซึ่งได้มีการพัฒนาในเชิงแนวคิดทฤษฎี และสื่อซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำสงคราม หรือการเผยแพร่อุดมการณ์ความคิดของชนชาตินั้น ๆ ผลกระทบประการสำคัญของระบบการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้กุมอำนาจอยู่ในสมัยสงครามเย็นคือ การสร้างระบบ “จักรวรรดินิยมโดยสื่อ” (Media imperialism) แต่การเกิดขึ้นของโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมในมิติต่าง ๆ กระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการสื่อสารระหว่างรัฐต่อรัฐ หรือผู้นำต่อผู้นำ แต่ยังมีตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State actors) ที่เกิดขึ้นอีกมากมาย และเกิดขึ้นอย่าง

รวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมาเนื่องจากคุณลักษณะของสื่อใหม่ (new media) เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม

3. ทุกสังคมและวัฒนธรรมทุกวัฒนธรรมที่มีอยู่ในโลกจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อสร้างสรรค์กระแสของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีความเท่าเทียมอย่างสมดุล กรณีศึกษาการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในการประชุมสุดยอดผู้นำสหรัฐอเมริกา กับเกาหลีเหนือ สะท้อนให้เห็นการใช้กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง และการกำหนดวาระข่าวสารเพื่อสร้างความไว้วางใจที่ผูกสายสัมพันธ์ระหว่างกัน

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาหน่วยที่ 9 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดและความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศได้
2. วิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในอดีตถึงปัจจุบันได้
3. วิเคราะห์แนวโน้มและกรณีศึกษาของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศได้

ตอนที่ 9.1

แนวคิดและความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 9.1 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

9.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

9.1.2 ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

แนวคิด

1. การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ (International Political Communication) เป็นการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติ ระหว่างคนที่เป็นประชาชนของประเทศต่างกัน หรือในแง่ที่ผู้ทำการสื่อสารนั้นทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศ ผู้ทำการสื่อสารจึงมีพันธะและความรับผิดชอบต่อชื่อเสียงและผลประโยชน์ของประเทศชาติ
2. ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศมีหลายประการ เช่น เป็นเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศ เป็นกระจกสะท้อนสังคม เพื่อการแสดงเชิงสัญลักษณ์ เพื่อการโน้มน้าวและสร้างความเห็นพ้องต้องกัน และเพื่อการบังคับและข่มขู่

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 9.1 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศได้
2. อธิบายความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศได้

เรื่องที่ 9.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ (International Political Communication) เป็นการสื่อสารทางการเมืองระดับชาติ ระหว่างคนที่เป็ประชาชนของประเทศต่างกัน หรือในแง่ที่ผู้ทำการสื่อสารนั้นทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประเทศ เช่น นักการทูต ตัวแทนของรัฐบาล ข้าราชการ การประชุมของคณะผู้แทนประเทศต่าง ๆ ในองค์การระหว่างประเทศ เป็นต้น ผู้ทำการสื่อสารจึงมีพันธะและความรับผิดชอบต่อชื่อเสียงและผลประโยชน์ของประเทศชาติ ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่เกิดเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ทางการเมืองสื่อสารในลักษณะที่กล่าวข้างต้นนี้ ก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นการสื่อสารระหว่างเชื้อชาติ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยจะต้องพิจารณาว่า เหตุการณ์นั้นๆ เข้าข่ายการสื่อสารประเภทใด

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ จะเป็นแนวทางการศึกษาหนึ่งของการสื่อสารทางการเมือง ที่เพิ่งวิวัฒนาการและได้รับความสนใจอย่างแพร่หลาย แต่ขอบเขตของแนวทางการศึกษานี้กว้างมาก คลุมถึงกระบวนการและกิจกรรมการสื่อสารระหว่างมนุษย์ทั้งหมดในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่เกี่ยวข้องกับการเมือง นอกจากนี้ ยังมีศัพท์อีกคำหนึ่งที่ใช้สลับเปลี่ยนกันเสมอในการเรียกสาขาวิชานี้ คือ “การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม” (Cross - cultural or Intercultural Communication) ซึ่งมีความหมายคล้ายคลึงกันมาก การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม หมายถึงการแลกเปลี่ยนความหมายระหว่างระบบวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ส่วนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ หมายถึงกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐหรือประเทศ

การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศอาจหมายถึงกระบวนการและปรากฏการณ์เดียวกัน เช่น การสื่อสารระหว่างสองประเทศที่มีชนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมแตกต่างกัน และยังมีระบบการเมืองที่แตกต่างกัน ดังเช่น ประเทศไทยซึ่งมีพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมและมีระบบการเมืองประชาธิปไตยแบบรัฐสภาต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมและมีระบบการเมืองประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมและการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ อาจหมายถึง กระบวนการและเหตุการณ์ที่แตกต่างกันได้ กรณีแรกประชาชนอาจมีชนบประเพณีเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน แต่ถูกแบ่งแยกโดยดินแดนหรือแยกกันอยู่คนละประเทศ เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี (เกาหลีเหนือ) และสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ในกรณีเช่นนี้ การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ เกิดขึ้นภายในระบบวัฒนธรรมเดียวกัน กรณีตรงกันข้ามประชาชนมีพื้นฐานชนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างกันอาจมารวมกันอยู่ภายในประเทศเดียวกันได้ เช่น สาธารณรัฐอินเดีย สหพันธรัฐมาเลเซีย ในกรณีเช่นนี้ การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเกิดขึ้นภายในรัฐหรือประเทศเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม การศึกษาส่วนมากมุ่งเน้นวิเคราะห์กระบวนการและกิจกรรมการสื่อสารในบรรดาประเทศต่าง ๆ ที่แตกต่างกันในด้านชนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการ

เปรียบเทียบผลการค้นคว้า ถ้าพิจารณาจากประวัติการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาอาจแบ่งการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ได้เป็น 4 สาขาย่อย กล่าวคือ (ศุภรัตน์ ฐิติกุล เจริญ, 2540: 45-46)

1. การกระจายข่าวสารระหว่างประเทศ (International flow of information)
2. การเปรียบเทียบระบบและพัฒนากาของการสื่อสาร (Comparative studies of communication systems and growth)
3. การค้นคว้าเรื่องผลของการสื่อสาร (Studies of communication effects)
4. การค้นคว้าเรื่องการสื่อสารและการพัฒนาประเทศ (Communication and national development or modernization)

ปรากฏการณ์การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศไม่มีจุดเริ่มต้นที่ชัดเจน (Robert S. Fostner, 1933: 5 อ้างใน พนิดา จงสุขสมสกุล, 2559: 18) และโดยส่วนใหญ่เอกสารทางวิชาการในต่างประเทศจะมุ่งเน้นแนวคิดด้านการสื่อสารระหว่างประเทศไปที่ความเป็นรัฐในยุคสมัยใหม่ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นในคริสต์ศตวรรษที่ 11 อย่างไรก็ตามยุคสมัยที่ยิ่งใหญ่ของอาณาจักรโรมัน อียิปต์ บาบิโลนนั้นเป็นการแสดงให้เห็นลักษณะของการสื่อสารระหว่างประเทศทางการผสมผสานการเมือง ภาษาศาสตร์ และวัฒนธรรมต่าง ๆ (Harold Innis, 1972 อ้างใน เรื่องเดียวกัน) นักวิชาการสื่อสารระหว่างประเทศอย่าง ฮาโรลด์ อินนิสได้ทำการวิจัยประวัติศาสตร์ทางเศรษฐกิจของประเทศแคนาดา อันเป็นประเทศบ้านเกิดของตัวเอง อินนิส อธิบายอย่างน่าสนใจว่า การสื่อสารผ่านสิ่งประดิษฐ์ อาทิ ตัวพิมพ์ที่ทำจากดินเหนียว (clays) และแท่นหิน (stone tablets) รวมทั้งกระดาษปาปิรัสแบบม้วน (papyrus scrolls) การสร้างถนนหรือแหวนที่แสดงให้เห็นสัญลักษณ์อำนาจอันยิ่งใหญ่ ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการทางการเมืองที่รัฐต้องการควบคุมและมีอำนาจหน้าที่อย่างชอบธรรม ซึ่งอินนิสกล่าวว่ามันเป็นอคติที่เห็นได้ชัดเจนในการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีขึ้นมาเพื่อตอบสนองอำนาจและสร้างสังคมให้เป็นอย่างที่ผู้ครอบครองอำนาจในช่วงเวลานั้นต้องการ และแน่นอนว่าเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่เกิดขึ้นมาใหม่ในตอนหลัง เช่น ความเบาบางของกระดาษที่สามารถแพร่กระจายไปได้กว้างกว่าแท่นหินที่หนัก ทำให้อิทธิพลทางความคิดและการครอบงำทางการเมืองของประเทศที่สามารถประดิษฐ์สื่อที่มีน้ำหนักเบา และกระจายตัวในวงกว้างได้เกิดขึ้นภายใต้แนวคิดจักรวรรดินิยม (Imperialism) (Innis, 1951: 3-60 และ 1972: 12-115 ใน Robert S. Fostner, 1933 อ้างใน เรื่องเดียวกัน) โดยเฉพาะประเทศในแถบดินแดนเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean)

ความแตกต่างของเผ่าพันธุ์และชาติพันธุ์ ภาษา วัฒนธรรม ระบบคิดของกลุ่มคน และลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ทำให้ในอดีตที่ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) เป็นไปในลักษณะของการแผ่ขยายอำนาจและการสู้ศึกสงคราม การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศจึงเป็นเครื่องมือกลไกสำคัญในการผสมผสานเชื่อมโยงความแตกต่างเหล่านี้ ให้เกิดการหลอมรวมกันได้ การทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ จึงต้องทำการศึกษาค้นคว้าผ่านวัฒนธรรมอันเป็นที่มาของแนวคิดการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม โดยเอ็ดเวิร์ด ที ฮอลล์ (Edward T. Hall) เป็นผู้อธิบายความหมายของการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในหนังสือชื่อ The Silent Language, The

Hidden Dimension และ Beyond Culture (Everett M. Rogers, William B. Hart & Yoshitaka Miike, 2002: 3-5. อ้างใน เฟิงอ่าง, 19)

เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการสื่อสารของมนุษย์ทุกคนมีความสลับซับซ้อน เช่น ความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมของแต่ละบุคคลที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้และท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ดังนั้น การทำการสื่อสารกับบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกันนั้น บุคคลย่อมจะต้องมีการเรียนรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของคู่สื่อสาร ทั้งนี้ เพื่อความสำเร็จในการสื่อสาร ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้น หมายรวมถึง ความแตกต่างทางภูมิภาค จริยธรรม ศาสนา เพศ ยุคสมัยและชนชั้น (Geert Hofstede & Gert Jan Hofstede, 2005: 34 อ้างใน เฟิงอ่าง, 20) อีกทั้งบุคคลยังสามารถเรียนรู้ระบบพื้นฐานทางวัฒนธรรมได้จากการสังเกต ซึ่งหมายรวมถึง ข้อเท็จจริงทางวัฒนธรรม สถาบันทางธุรกิจ องค์กรทางสังคม ภาษา การทหาร เพศ และกฎหมาย โดยกิจกรรมทั้งหมดนี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของบุคคลได้ (Edward T.Hall, 1976, 1981: 106 อ้างใน เฟิงอ่าง, 20)

ดังนั้นความหมายของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ จึงครอบคลุมในเรื่องของกระบวนการสื่อสารที่ข้ามดินแดนระหว่างประเทศและระหว่างรัฐกับรัฐ หรือในกรณีของนักวิชาการทางด้านเศรษฐศาสตร์จะใช้คำว่า การสื่อสารระหว่างพรมแดนหรือการสื่อสารระหว่างประเทศ (Transborder or transnational communications) แต่ในบางประเทศ เช่น ฝรั่งเศสและเบลเยียม ก็มองว่าการสื่อสารระหว่างประเทศเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Intercultural communication) อันเป็นกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) ที่แต่ละฝ่ายต่างก็มีประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน (เฟิงอ่าง: 19.) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 9.1.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 9.1.1

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 9 ตอนที่ 9.1 เรื่อง 9.1.1

เรื่องที่ 9.1.2 ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นทำให้การเจรจาเพื่อก่อให้เกิดข้อยุติที่ตีร่วมกัน เป็นวิถีทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตาม การสื่อสารบนความแตกต่างทางวัฒนธรรมของบุคคลจึงเป็นประเด็นที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้และต้องทำความเข้าใจถึงวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายของคู่สื่อสารก่อน ดังที่เอ็ดเวิร์ด ที ฮอลล์ (Edward T.Hall, 1976, 1981 อ้างใน เฟิงอ้าง, 22) ได้แบ่งบริบทของระบบวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. บริบททางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างสูง (High Context Culture) หมายถึง คนกลุ่มในและกลุ่มนอกมีความแตกต่างกันทางบริบทวัฒนธรรมสูงมากโดยบุคคลที่อยู่ในระบบนี้ต้องการมีส่วนร่วมและมองว่าอำนาจเป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละบุคคล ความจริงไม่ใช่เฉพาะเพียงแต่ในแง่ของทฤษฎีเท่านั้น บุคคลในวัฒนธรรมนี้จะมีความคาดหวังว่าสิ่งที่ตนเองได้กล่าวออกไปนั้นจะทำให้บุคคลอื่นสามารถรับรู้ได้โดยไม่ต้องพูดถึงประเด็นนั้นตรงๆ ข้อมูลข่าวสารของการสื่อสาร จะปรากฏทางกายภาพหรือลักษณะเฉพาะภายในของบุคคล ผ่านการส่งข้อความต่างๆ โดยบุคคลเชื่อว่าคาพูดเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้ตีความสารได้ทั้งหมด แต่ต้องดูจากความหมายท่าทางการแสดงออกและบริบทแวดล้อมหรืออวัจนภาษามีบทบาทอย่างมากในการสื่อสารกับกลุ่มคนในวัฒนธรรมนี้

นอกจากนี้ลักษณะทางวัฒนธรรมแบบ High context นั้นจะมีการสื่อสารสร้างสรรค์และอยู่ภายใต้กรอบบริบทเดิมของตนเอง รักษาหน้าตา หลีกเลี่ยงการโต้แย้งที่ทำให้เกิดการขายนหน้า หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และถือว่าการตำหนิเป็นเรื่องที่น่าอับอาย เน้นการรักษาความสัมพันธ์ โดยดูความเหมาะสมกับบุคคล กาลเทศะ และโอกาสด้วย โดยประเทศที่มีลักษณะวัฒนธรรมแบบดังกล่าว ได้แก่ ลาตินอเมริกา เม็กซิโก ญี่ปุ่น จีน เกาหลี ไทย และประเทศอื่นๆ ในทวีปเอเชีย

2. บริบททางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างน้อย (Low Context Culture) ลักษณะทางการสื่อสารที่อยู่ในบริบททางวัฒนธรรมค่อนข้างน้อย เพราะแต่ละคนจะมีความผูกพันแบบเปราะบาง ต้องอยู่รวมกันเป็นเวลานานก่อนจึงจะเกิดความไว้วางใจกันแต่ก็พร้อมที่จะออกจากกลุ่มได้ทุกเมื่อหากเกิดความไม่พอใจหรือไม่ลงรอยระหว่างกันเมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในวัฒนธรรมรูปแบบนี้จะมีการปกป้องสมาชิกภายในกลุ่มของตนเอง และอาจจะต้องมีการ “หาแพะรับบาป” ถ้ามีความจำเป็น

นอกจากนี้ระบบวัฒนธรรมแบบ Low Context เป็นวัฒนธรรมที่มีการสื่อสารแบบตรงไปตรงมา สามารถสรุปความได้จากวจนภาษา คำพูดที่พูดออกมาจะตรงจุดที่ผู้ส่งสารต้องการ การแสดงท่าทางต่างๆ จะแสดงออกอย่างเปิดเผย และให้ความสำคัญระหว่างบุคคลน้อยกว่าการตกลงเจรจากันอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร นิยมใช้ข้อโต้แย้งมาถกเถียงกันเพื่อให้ตนเองเป็นฝ่ายชนะ บุคคลในวัฒนธรรมรูปแบบดังกล่าวนี้จะมีความคิดสร้างสรรค์และมีความสนใจในนวัตกรรมใหม่ๆ จะเปิดรับสิ่งใหม่ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมนี สวิตเซอร์แลนด์ กลุ่มประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย อาทิ สวีเดน นอร์เวย์ เป็นต้น

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศนั้น จะต้องให้ความสนใจถึงความเป็นมา รวมทั้งมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรมว่าจะมีองค์ประกอบใดบ้าง ซึ่งแน่นอนว่าการสื่อสารทางการเมือง

ระหว่างประเทศจะประสบความสำเร็จไปไม่ได้ ถ้าหากคู่สื่อสารละเอียดที่จะเรียนรู้และทำความเข้าใจในวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน อันจะนำมาซึ่งการเจรจาต่อรอง (negotiation) ที่เป็นหลักการสำคัญของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในสมัยปัจจุบัน

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศจึงเป็นกลไกสำคัญ ในการใช้อำนาจในการต่อรองอย่างเป็นทางการ เพื่อการยอมรับและความเห็นชอบในการเปลี่ยนแปลงข้อเสนอที่ต้องการเจรจาหรือเพื่อแลกเปลี่ยนข้อเสนอหรือประชุมเพื่อค้นหาข้อตกลงร่วมกัน หรือตัดสินใจร่วมกันระหว่างแต่ละฝ่ายที่มีความพึงพอใจและความต้องการที่แตกต่างกัน การเจรจาต่อรองจึงเป็นการกำหนดสิ่งสำคัญในกิจกรรมทางการเมืองระหว่างประเทศซึ่งความไม่เห็นพ้องต้องกันเกิดขึ้น

มีนักวิชาการให้ความหมายของการเจรจาต่อรอง คือ การหาข้อตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่ายให้ เป็นไปโดยสันติวิธี เน้นไปที่วิธีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์และลดเงื่อนไขระหว่างกันจนหาข้อยุติปัญหา และข้อขัดแย้งได้ โดยสามารถใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้สองคำ คือ Negotiation (การเจรจาต่อรอง) กับ คำว่า Bargaining (การต่อรอง) (Greenberg & Baron, 1997 อ้างใน เฟิงอ้าง, 23) ในความหมายของการสื่อสารนั้น การเจรจาต่อรองคือ การสื่อสารความคิดระหว่างบุคคลโดยอาศัยการสร้างสัมพันธภาพที่ดีที่จะนำไปสู่ข้อตกลงร่วมกันในปัญหาความขัดแย้งต่างๆ โดยอาศัยปัจจัยการสื่อสาร ได้แก่ 1. การมีทักษะในการตั้งใจฟัง 2. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล 3. การค้นหาปัญหาต่างๆ 4. การระดมหาทางเลือกต่างๆ ร่วมกัน 5. การสร้างสัมพันธภาพที่ดี และ 6. การหาข้อยุติอันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย นอกจากนี้ ยังมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการของการเจรจาต่อรอง คือ *องค์ประกอบที่ 1* ความขัดแย้งหรือความเห็นที่ไม่ตรงกันหรือมีช่องว่างในการสื่อสารระหว่างผู้ที่เข้าร่วมการเจรจาต่อรอง *องค์ประกอบที่ 2* เจตจำนงของผู้ที่เข้าร่วมเจรจาในการหาข้อสรุปร่วมกัน และ *องค์ประกอบที่ 3* ผลจากการเจรจาต่อรอง ซึ่งฝ่ายหนึ่งอาจได้ประโยชน์และอีกฝ่ายหนึ่งเสียประโยชน์ หรืออาจได้ประโยชน์ด้วยกันทุกฝ่าย หลักการทั้ง 6 ประการและองค์ประกอบทั้ง 3 ประการข้างต้นนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในกลไกการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

จอร์จ เอ คอดดิง (George A. Coddling Jr.) (จุฑาภรณ์ ธรรมวิหาร, 2546: 8) ได้อธิบายถึงความสำคัญในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศว่ามีอยู่ 4 ประการ คือ 1. เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมที่ดั่งงามและความคิดของประเทศชาติ 2. เพื่อเสนอเรื่องราวข่าวสารทั่วโลก 3. เพื่อแสดงทัศนะความคิดเห็นของประเทศต่อปัญหาต่างๆ ทั่วโลก 4. เพื่อการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ โด널ด์ อาร์ บราวน์ (Donald R. Browne) (จุฑาภรณ์ ธรรมวิหาร, 2546: 8-9.) ได้ อธิบายความสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ กล่าวคือ

1. เป็นเครื่องมือของนโยบายต่างประเทศ (Instrument of foreign policy) เป็นบทบาทหนึ่งของนโยบายต่างประเทศ ก็คือ บทบาทในวิธีการทางทูต ซึ่งในทุกนโยบายต่างประเทศจะอยู่บนพื้นฐาน 2 ประการ คือ การสร้างนโยบาย กับการทำให้นโยบายประสบความสำเร็จ หรือการสนองนโยบาย โดยการบอกกล่าวอย่างเป็นทางการ หรือกึ่งทางการจากรัฐบาล

2. เป็นกระจกสะท้อนสังคม (Mirror of society) เป็นการแสดงถึงภาพชีวิตของคนในชาติ โดยการนำเสนอเนื้อหาในทางบวก เช่น การยกระดับสังคม การบำรุงสาธารณูปโภคของรัฐบาล เป็นต้น ส่วน

เรื่องปัญหาสังคมซึ่งเป็นเนื้อหาทางลบไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความขัดแย้งแตกแยกทางสังคม ฯลฯ จะนำเสนอเป็นส่วนน้อย และจะมีรูปแบบการนำเสนอที่แตกต่างกัน เช่น รายการข่าว รายการสารคดี รายการสัมภาษณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ก็ต้องให้มีความสอดคล้องกับนโยบายต่างประเทศของประเทศนั้น

3. เพื่อการแสดงเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic presence) หลายประเทศเชื่อว่า การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หรือสื่อใหม่ เช่น ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของการมีสถานภาพใหม่ที่เป็นอิสระ ซึ่งแต่ละประเทศจะมีการพัฒนาภายใต้เหตุการณ์และวัตถุประสงค์ในขณะนั้น เช่น ใช้เป็นเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อ หรือแสดงความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันกับประเทศที่เป็นพันธมิตร เป็นต้น หากชาติใดหยุดการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ จะสามารถตีความหมายเป็นสัญลักษณ์ได้ว่า ชาตินั้นไม่ให้ความสนใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในโลก

4. เพื่อการโน้มน้าวและสร้างความเห็นพ้องต้องกัน (Converter and sustainer) การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ มีความหวังหรือความต้องการที่จะชักชวนผู้รับสารให้ยอมรับในทัศนะ ความเชื่อ และนโยบายต่าง ๆ ของประเทศ หรือขององค์การระหว่างประเทศ เช่น ในยุคสงครามเย็น สถานีวิทยุกระจายเสียงของกลุ่มประเทศฝ่ายคอมมิวนิสต์ ก็จะกระจายเสียงเพื่อแสดงถึงความดีความงามของลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือสถานีวิทยุกระจายเสียงของกลุ่มประเทศฝ่ายเสรีนิยมประชาธิปไตย ก็จะกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์เสรีนิยมประชาธิปไตย เป็นต้น

5. เพื่อการบังคับและข่มขู่ (Coercer and intimidator) โดยการกระจายเสียงแบบลับ (Clandestine broadcast) การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศโดยใช้ช่องทางสื่อต่าง ๆ มีให้เห็นนับตั้งแต่อดีต เช่น การใช้วิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศเพื่อการบังคับและข่มขู่มีมาแล้วเป็นเวลายาวนาน ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่อง บ่อยครั้งที่สถานีวิทยุกระจายเสียงระหว่างประเทศถูกใช้เป็นเครื่องมือลับ ในการคุกคามเพื่อทำลายล้างรัฐบาลหรือผู้นำของประเทศอื่น

จากหลักการแนวความคิดการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และมีเครื่องมือที่สำคัญคือการเจรจาต่อรอง สะท้อนให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศเป็นกลไกสำคัญในการลดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการสร้างสันติภาพ อันเป็นหัวใจสำคัญของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยปัจจุบันนับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 9.1.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 9.1.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 9 ตอนที่ 9.1 เรื่อง 9.1.2

ตอนที่ 9.2

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในอดีตถึงปัจจุบัน

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 9.2 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

9.2.1 การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศก่อนยุคสงครามเย็น

9.2.2 การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศนับตั้งแต่ยุคสงครามเย็นถึงปัจจุบัน

แนวคิด

1. การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศก่อนยุคสงครามเย็น เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ความคิดทางการเมืองเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศได้ส่งผลกระทบต่อสงครามนับตั้งแต่อดีตโบราณ เช่น สมัยกรีก โรมัน สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งได้มีการพัฒนาในเชิงแนวคิดทฤษฎี และสื่อซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำสงคราม หรือการเผยแพร่อุดมการณ์ความคิดของชนชาตินั้นๆ
2. หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ก้าวขึ้นสู่ฐานะมหาอำนาจ นโยบายการสื่อสารของสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า “กระแสเสรีด้านข่าวสาร” (Free flow of information) ได้ครอบครองอาณาบริเวณต่าง ๆ ของโลกเอาไว้เป็นจำนวนมาก ผลกระทบประการสำคัญของระบบการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้กุมอำนาจอยู่ในสมัยสงครามเย็น คือ การสร้างระบบ “จักรวรรดินิยมโดยสื่อ” (Media imperialism) แต่การเกิดขึ้นของโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมในมิติต่าง ๆ กระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการสื่อสารระหว่างรัฐต่อรัฐ หรือผู้นำต่อผู้นำ แต่ยังมีตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State actors) ที่เกิดขึ้นอีกมากมาย และเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมาเนื่องจากคุณลักษณะของสื่อใหม่ (new media) เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 9.2 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. วิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศก่อนยุคสงครามเย็นได้
2. วิเคราะห์การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศนับตั้งแต่ยุคสงครามเย็นถึงปัจจุบันได้

เรื่องที่ 9.2.1 การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศก่อนยุคสงครามเย็น

ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในเทคโนโลยีการสื่อสาร มีการพัฒนาควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมืองและเศรษฐกิจ การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศจึงเป็นศาสตร์ที่มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่ยุคกรีกโบราณ เน้นในเรื่องวาทวิทยา (rhetoric) การเมืองและจริยธรรม เป็นการนำการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) มาผสมผสานกับเนื้อหาทางการเมืองและการสื่อสารเข้าด้วยกัน (สุภาภรณ์ ตังอินทร์, 2553: 14) เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางการเมืองระหว่างประเทศ ชาวอียิปต์โบราณเป็นผู้ริเริ่มใช้นกพิราบในการสื่อสาร และมีกีฬาแข่งนกเกิดขึ้น ซึ่งในเวลาต่อมาได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในชาวกรีกโรมัน แคมป์กระจายไปถึงประเทศตะวันออกกลางอีกด้วย พิราบส่งสาร (Carrier Pigeons) หรือที่เรียกกันว่า ไปรษณีย์นกพิราบ พบได้ในอาณาจักรกรีกโบราณในยุค 776 ปีก่อนคริสตศักราช โดยการนำข้อความมาผูกติดไปกับนกพิราบเพื่อให้บินส่งข้อความนี้ไปยังจุดหมาย โดยการฝึกนกพิราบนี้ได้พัฒนาขึ้นไปเรื่อยๆ จนเป็นการใช้ประโยชน์ ถึงขั้นจัดตั้งขึ้นเป็นกิจการนกพิราบไปรษณีย์ (regular pigeon-post) ขึ้นในประเทศกลุ่มทวีปยุโรป รวมทั้งฝึกเพื่อนำไปสนับสนุนปฏิบัติการทางทหารในยุคต่อมา

นอกจากนี้ ยังมีระบบไปรษณีย์ครั้งแรกของโลก (First Postal Service) ถูกวางระบบขึ้นโดยพระเจ้าไซรัสมหาราช แห่งเปอร์เซีย เมื่อ 550 ปีก่อนคริสตศักราช เพื่อนำมาใช้ในจักรวรรดิอาคีเมนิดของพระองค์ และยังมีกรณีการกำเนิดมาราธอน (The Marathon Man) ย้อนกลับไปเมื่อ 530 ปีก่อนคริสตศักราช ในยุคของอาณาจักรกรีกโบราณ ทหารกรีกโบราณนาม ฟิธีปปีเดส (Pheidippides) ได้ออกวิ่งเป็นระยะทางถึง 150 ไมล์ภายใน 2 วันโดยไม่ได้หยุดพักผ่อน เพื่อแจ้งข่าวชัยชนะของเอเธนส์ที่มีเหนือกองทัพเปอร์เซีย และส่งสารสงครามแห่งมาราธอน (Battle of Marathon) ไปยังกรุงเอเธนส์ รวมทั้งการสื่อสารระหว่างประเทศโดยใช้เฮลิโอกราฟ (Heliograph) หรือการส่งสัญญาณด้วยกระจกสะท้อนแสงอาทิตย์ พบได้ในจักรวรรดิโรมัน เมื่อ ค.ศ. 37 (พ.ศ. 580) โดย จักรพรรดิไทบีเรียส หรือ ไทบีเรียส จูเลียส ซีซาร์ ออกัสตัส แห่งจักรวรรดิโรมัน ได้ส่งสารด้วยวิธีนี้จากเกาะคาปรี (Capri) ไปยังแผ่นดินใหญ่เพื่อออกคำสั่งในแต่ละวัน เป็นต้น (<https://hilight.kapook.com/view/87986>, 24 Aug 2018)

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยใหม่ เกิดขึ้นในช่วงประมาณทศวรรษ 1890 ถึงประมาณทศวรรษ 1920 มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ด้าน คือ

1. มีการก่อตั้งโรงเรียน หรือสถาบันวารสารศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา โดยเริ่มต้นที่มหาวิทยาลัยมิสซูรี และมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย (นครนิวยอร์ก) วิชาการวารสารศาสตร์ค่อยๆ ขยายออกไปครอบคลุมการโฆษณา (advertising) และการประชาสัมพันธ์ (public relations) โดยเฉพาะเมื่อนักหนังสือพิมพ์ต้องมีส่วนร่วมหรือสัมผัสกับงานการสื่อสารทั้งสองแขนง ส่งผลให้เกิดการขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น

2. วิชาการภาพยนตร์ ค่อยๆ เริ่มเจริญเติบโตในสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และเยอรมนี โดยเฉพาะเมื่อมีการสถาปนาระบบดาราศาสตร์ (star system) ขึ้นในฮอลลีวูดเมื่อ ค.ศ. 1910 และภาพยนตร์อเมริกัน ประสบความสำเร็จในการขยายอิทธิพลของฮอลลีวูดออกไปทั่วโลกตั้งแต่ ค.ศ. 1919 ส่งผลให้ภาพยนตร์ กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศของชาติมหาอำนาจ ด้วยการสร้าง มายาคติ และวาทกรรมต่างๆ ผ่านทางภาพยนตร์

3. การปฏิวัติทางโทรคมนาคม ก่อให้เกิดการพัฒนาสื่อระหว่างประเทศทางวิทยุและโทรทัศน์ (Broadcast journalism) การประดิษฐ์เครื่องส่งสัญญาณด้วยคลื่นวิทยุของไฮน์ริค เฮอร์ตซ์ (Heinrich Hertz) นำมาสู่การกำเนิดสื่อใหม่ คือวิทยุกระจายเสียงในการรายงานข่าวสารเป็นประจำวัน เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1920 ที่สถานีเชล์มฟอร์ดในประเทศอังกฤษและ ค.ศ. 1921 ที่สถานีหอไอเฟล ประเทศฝรั่งเศส และ พัฒนามาสู่การกระจายเสียงด้วยคลื่นความถี่สั้น (short wave) ไปทั่วโลก

ก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง นักสังคมศาสตร์มักมองการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ อย่างเป็นธรรมดาๆ ในเชิงสามัญสำนึกกว่า เป็นขบวนการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างผู้นำของประเทศที่มีความสัมพันธ์กันโดยส่วนตัวและด้านการทูตเท่านั้น ทว่าสงครามโลกครั้งที่หนึ่งได้แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชน ของโลกอาจจะมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง อันมีผลกระทบไปสู่โอกาสของสงครามและสันติภาพ ในสองด้าน ด้วยกัน คือ ประการแรก ความสามารถที่จะเข้าถึงประชาชนประเทศอื่นด้วยการสื่อสาร หรือการเอาชนะ ฝ่ายศัตรูด้วยเนื้อหาทางการสื่อสารที่เหนือกว่า กลายเป็นเครื่องมือทางยุทธศาสตร์หรือกุญแจสำคัญใน การจัดการเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ ประการที่สอง ความล้มเหลวของการสื่อสารระหว่างผู้นำกับผู้นำ ในการหลีกเลี่ยงสงคราม และการเปิดโปงสนธิสัญญาลับหลายฉบับที่นำไปสู่สงคราม ทำให้เกิดความหวัง ว่าโอกาสของสันติภาพน่าจะยิ่งมีมากขึ้น ถ้ามีกระแสอิทธิพลทางการสื่อสารจากสาธารณชนในหลาย ๆ ประเทศไปถึงผู้นำที่กระหายสงคราม

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศได้รับความสนใจจากนักสังคมศาสตร์ช่วงหลัง สงครามโลกครั้งที่หนึ่งก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างฉับพลันของเทคโนโลยีทางการสื่อสารทั้งในเชิง ปริมาณและคุณภาพ จนกระทั่งนักสังคมศาสตร์บางคนกล่าวถึง เทคโนโลยีทางการสื่อสารสมัยใหม่ ว่า เป็นเครื่องมือในการปฏิวัติทางวัฒนธรรม

ในช่วงทศวรรษ 1920 ถึงทศวรรษ 1940 เป็นช่วงที่โลกโดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาเผชิญ กับวิกฤตการณ์ร้ายแรง คือภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ (Depression) ใน ค.ศ. 1929 ผ่นวกกับความเติบโตของ ลัทธินาซีในเยอรมนี และลัทธิฟาสซิสต์ในอิตาลี ที่นำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939 – 1945) ในช่วงนี้ มุมมองการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ เกิดปรากฏการณ์ที่อาจวิเคราะห์เชิงทฤษฎี ออกได้เป็น 3 ปทัสถาน คือ ทฤษฎีเสรีนิยมแบบตะวันตก (Western Libertarianism) ทฤษฎีอำนาจนิยม นาซีและฟาสซิสต์ (Nazi-Fascist Authoritarianism) และทฤษฎีเบ็ดเสร็จนิยมมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ (Marxist-Leninist Totalitarianism)

1. ทฤษฎีอำนาจนิยมนาซีและฟาสซิสต์ หลักการและกลยุทธการสื่อสารได้ถูกนำมาใช้ทั้งเชิงรุก และเชิงรับ เยอรมนียุคอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) และอิตาลียุคเบนิโต มุสโสลินี (Benito Mussolini) พัฒนากลไกการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda machine) ตั้งแต่ระดับแผนกขึ้นไปสู่ระดับกระทรวง ใช้

สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง ละครและภาพยนตร์ ในการปฏิบัติการทางจิตวิทยา (psychological actions) โน้มน้าวจิตใจให้หลงเชื่อในลัทธิถือเชื้อชาติผิวพรรณ (racism) และการกำจัดศัตรูของสังคม

โยเซฟ เกิบเบลส์ (Joseph Goebbels) ประสบความสำเร็จสูงในการแปรกลยุทธจิตวิทยาการสื่อสาร ออกมาเป็นโครงสร้างของรัฐที่มีประสิทธิภาพในการปลุกกระดมคนเยอรมันให้ทำตามความคิดของผู้นำ (Führer) อย่างมัวเมา จนถึงกับร่วมกันสังหารยิวหลายล้านคนด้วยวิธีการโหดร้ายทารุณ แซร์จ ซาโกติน (Serge Tchakhotine) ศาสตราจารย์จิตวิทยาสังคมแห่งมหาวิทยาลัยปารีส ศึกษายุทธการการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนี เขียนเป็นหนังสือเล่มสำคัญประกอบการบรรยายเรื่อง “Le Viol des foules par la propagande politique” (การข่มขืนฝูงชนด้วยการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง) ตีพิมพ์ใน ค.ศ. 1940 ก่อนสงครามโลกครั้งที่สองเพียงสองเดือน

อีกเรื่องหนึ่งคือ “ปรัชญาและโครงสร้างของฟาสซิสต์เยอรมัน” โดยโรเบิร์ต เอ. แบริดี (Robert A. Brady) ศาสตราจารย์วิชาเศรษฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ตีพิมพ์ในอังกฤษ ค.ศ. 1937 ยุทธการการโฆษณาชวนเชื่อของเยอรมนี เป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมที่ผลักดันให้เห็นความสำคัญของการศึกษาวิชาการรณรงค์ทางการเมืองและสาธารณมติ (Political Campaign and Public Opinion) ในสาขาจิตวิทยาสังคม รัฐศาสตร์ และนิเทศศาสตร์ ยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วอลเตอร์ ลิปมันน์ (Walter Lipmann) นักวารสารศาสตร์อเมริกันเขียนเรื่อง “สาธารณมติ” ใน ค.ศ. 1922 แฮโรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) ศาสตราจารย์รัฐศาสตร์อเมริกันเขียนเรื่อง “เทคนิคการโฆษณาชวนเชื่อในสงครามโลก” ค.ศ. 1927 และ “การโฆษณาชวนเชื่อและเผด็จการ” ค.ศ. 1936 ทั้งสองนับว่าเป็นผู้บุกเบิกคนสำคัญให้สาขาวิชาการสื่อสารการเมืองขึ้นมาเคียงข้างสาขาวิชาการสื่อสารองค์กรที่มีการประชาสัมพันธ์เป็นแกนหลัก

ในช่วงนี้นักวิชาการหลายคนได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้ทำหน้าที่วิจัยเกี่ยวกับการโฆษณาชวนเชื่อและข่าวสารสงคราม เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์การสื่อสารต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายอักษะ ในช่วงก่อนและระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 พอล เอฟ. ลาซาร์สเฟลด์ (Paul F. Lazarsfeld) เป็นคนหนึ่งที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นหัวหน้าสำนักงานวิจัยวิทยุของมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ และต่อมาเป็นนักวิจัยที่ปรึกษาของสำนักงานสารนิเทศสงคราม เขาได้ผลิตผลงานวิจัยที่สำคัญหลายชิ้น รวมทั้งการสร้างสมมติฐานการไหลสองทอดของข่าวสาร (Two-step flow hypothesis) หลายเป็นคนหนึ่งที่ร่วมวางรากฐานการวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีการสื่อสารในสหรัฐอเมริกา

2. ทฤษฎีเสรีนิยมแบบตะวันตก จากการที่จะต้องเข้าร่วมรบกับฝ่ายพันธมิตรทั้งในแนวหน้าและแนวหลัง รวมทั้งการแก้ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำภายในประเทศ ทำให้ประธานาธิบดี แฟรงคลิน ดี. โรสเวลต์เองก็ต้องหันมาพึ่งพากลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ โดยได้สร้างลัทธินิวดีล (New Deal) เพื่อแก้ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง และระหว่างเศรษฐกิจทุนกับคนจน ได้ใช้บุคลิกเฉพาะตนที่เต็มเปี่ยมไปด้วยความมีมนุษยสัมพันธ์ รวมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงในการจูงใจคนอเมริกันให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องเข้าร่วมรบกับฝ่ายพันธมิตร นับว่าเป็นการนำหลักการและทฤษฎีการประชาสัมพันธ์ของภาคเอกชนไปใช้ในภาครัฐได้อย่างผล หลังสงครามจึงได้มีการเปิดสอนวิชาการสื่อสารสาธารณะ (Public Communication) และบริการ

ข่าวสารสาธารณะ (Public information Service) ทั้งในอเมริกาและยุโรปกลายเป็นแขนงวิชาหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ในประเทศไทยที่เรียกว่า “การประชาสัมพันธ์ภาครัฐ” หรือ “การประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล” ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีการสื่อสารภายในกรอบทัศนคติการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย

3. ทฤษฎีเบ็ดเสร็จนิยมแบบมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ สำหรับในสหภาพโซเวียต ตั้งแต่การปฏิวัติรัสเซียใน ค.ศ. 1920 เลนินเขียนทฤษฎีการเมืองแนวสังคมนิยมหลายเล่ม ในส่วนที่เกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน เขาได้เสนอแนวคิดสำคัญที่ว่า สื่อมวลชนจะต้องเป็นของรัฐโดยการควบคุมของพรรค มีหน้าที่ในการให้การศึกษาแก่ชนชั้นกรรมาชีพ มีใช้ทำธุรกิจขายข่าวเช่นในประเทศเสรีนิยม ซึ่งสื่อมวลชนมักจะกลายเป็นเพียงเครื่องมือของนายทุน ทฤษฎีพื้นฐานอุดมทัศน์มาจากทฤษฎีมาร์กซิสต์ผสมผสานกันออกมาเป็นทฤษฎีมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ (Marxism-Leninism) ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อประเทศคอมมิวนิสต์หลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศจีนและประเทศเวียดนาม

มองในแง่ทฤษฎีทัศนคติ (normative theory) ทฤษฎีมาร์กซิสต์-เลนินิสต์ สร้างรัฐเบ็ดเสร็จนิยม (totalitarian state) ที่รัฐมีอำนาจเต็มในการดำเนินงานการสื่อสารมวลชน เพื่อให้เป็นกลไกการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda machine) ที่จะปลุกกระดมมวลชนและผลักดันประเทศไปสู่ความเป็นสังคมนิยมที่สมบูรณ์ การศึกษาวารสารศาสตร์สังคมนิยม (socialist journalism) ในประเทศคอมมิวนิสต์จึงได้มุ่งเน้นไปที่เป้าหมายอุดมการณ์นี้ นับตั้งแต่ทศวรรษ 1920 เรื่อยมาจนถึงครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 20 คู่ขนานมากับวารสารศาสตร์นิยม (liberal journalism) ในประเทศตะวันตกและที่นิยมตะวันตก (https://www.baanjomut.com/library/communication_theory/02_1.html, 24 Aug 2018)

อย่างไรก็ตาม ในขณะช่วงของการสงคราม แม้จะมีการพัฒนาองค์ความรู้ อุดมการณ์ความคิด แนวคิดทฤษฎี และสื่อใหม่เพื่อการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศเกิดขึ้นมากมาย แต่นกพิราบสื่อสารก็ได้มีบทบาทอย่างมากเช่นกัน ซึ่งในเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 พวกมันยังมีบทบาทมากขึ้น เมื่อทางการฝ่ายต่อต้านได้มีการส่งนกพิราบสื่อสารจำนวนเกือบ 17,000 ตัว ส่งข่าวไปให้กับทหารหน่วยใต้ดินที่มีการต่อต้านทางการเยอรมัน และมีนกพิราบที่รอดมาจากสงครามถึง 2,000 ตัวด้วยกัน และพวกมันได้บินกลับออกมาอย่างปลอดภัยอีกด้วย จากเหตุการณ์นี้นักพิราบสื่อสารนั้นยังมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือนักบินจำนวนมากให้รอดพ้นจากอันตรายในสงคราม พวกเขาจึงได้นำนกพิราบติดตัวไปด้วยแล้วใช้พวกมันนำข่าวสาร หรือนำสัญญาณขอความช่วยเหลือ มายังหน่วยกู้ภัยในกรณีที่เครื่องบินประสบอุบัติเหตุพุ่งตกลงทะเล โดยจากเหตุการณ์นั้น ในสมัยสงครามโลกนกพิราบสีขาวจึงกลายเป็น “สัญลักษณ์แห่งสันติภาพ” หมายถึง ความสงบ ปลอดภัย และสันติสุขของมวลประชาชาติ นักพิราบสื่อสารในยุคสงครามเปรียบเสมือนวีรบุรุษ (<https://www.petcity.info/>, 24 Aug 2018)

การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศก่อนยุคสงครามเย็น จึงเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่ออุดมการณ์ความคิดทางการเมืองเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศได้ส่งผลต่อสงครามนับตั้งแต่อดีตโบราณ เช่น สมัยกรีก โรมัน สงครามโลกครั้งที่หนึ่ง สงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งได้มีการพัฒนาในเชิงแนวคิดทฤษฎี และสื่อซึ่งเป็นเครื่องมือทางการสื่อสารระหว่างประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำสงคราม หรือการเผยแพร่อุดมการณ์ความคิดของชนชาตินั้นๆ

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่อง 9.2.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 9.2.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 9 ตอนที่ 9.2 เรื่อง 9.2.1

เรื่องที่ 9.2.2 การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศนับตั้งแต่ ยุคสงครามเย็นถึงปัจจุบัน

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ก้าวขึ้นสู่ฐานะมหาอำนาจ นโยบายการสื่อสารของสหรัฐอเมริกาที่เรียกว่า “กระแสเสรีด้านข่าวสาร” (*Free flow of information*) กลายเป็นหัวใจของนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ผู้มีบทบาทคนสำคัญคนหนึ่งในนโยบายสงครามเย็นของสหรัฐอเมริกา คือ จอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส (John Foster Dulles) เคยกล่าวถึงความสำคัญของกระแสเสรีด้านข่าวสารว่า “ถ้าข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะกำหนดนโยบายต่างประเทศได้เพียงประการเดียวเท่านั้น กระแสเสรีด้านข่าวสาร คือ นโยบายที่ข้าพเจ้าจะเลือก” (บุญรักษ์ บุญญะเขตมาลา, 2539: 30 อ้างใน เฟิงอ้าง, 15)

พร้อมกันนั้นสหรัฐอเมริกายังได้ดำเนิน “แผนการมาร์แชล” (Marshall Plan) อันเป็นแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจของยุโรปภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อให้ประชาชาติเสรีในยุโรป สามารถรักษาความมั่นคงทางการเมืองและสังคมของตนให้ดำรงอยู่ได้โดยอิสระ และเพื่อขยายตลาดการค้าของสหรัฐอเมริกาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น นายพลจอร์จ ซี มาร์แชล (George c. Marshall) จึงได้เน้นความสำคัญของแผนการมาร์แชลว่า “สมควรแล้วที่สหรัฐอเมริกาจะต้องช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของโลกให้กลับเข้าสู่สภาพปกติและมั่นคง มิฉะนั้นแล้วโลกก็จะมีเสถียรภาพทางการเมืองและสันติภาพที่แน่นอน นโยบายของเราได้ขัดขวางชาติหรือลัทธิใด แต่ต้องการจะขจัดความหวือหวา ความยากจน ความท้อแท้สิ้นหวัง และความโกลาหลวุ่นวาย จุดประสงค์ก็เพื่อจะทำให้เกิดสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคง จนสถาบันที่เป็นอิสระเสรีทั้งหลายสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป ... รัฐบาลใดที่ขัดขวางการฟื้นฟูเศรษฐกิจของชาติอื่นๆ จะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากเรา” (George c. Marshall, 1956: 346 อ้างใน เฟิงอ้าง, 15)

หลักการของกระแสเสรีด้านข่าวสาร อันเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ของลัทธิการค้าเสรี (Free trade doctrine) จึงครอบคลุมอาณาบริเวณต่างๆ ของโลกเอาไว้เป็นจำนวนมาก ผลกระทบประการสำคัญของระบบการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้กุมอำนาจอยู่ในสมัยสงครามเย็น คือ การสร้างระบบจักรวรรดินิยมอเมริกัน ซึ่งในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศนั้นถือว่า “จักรวรรดินิยมโดยสื่อ” (Media imperialism) เป็นส่วนประกอบสำคัญที่สุดของระบบจักรวรรดินิยมวัฒนธรรม (Cultural imperialism)

นักวิชาการสำนักการครอบงำทางวัฒนธรรม (Cultural domination) อธิบายว่า แต่เดิมการขยายอาณานิคมของจักรวรรดินิยมแบบโบราณนับตั้งแต่สมัยโรมัน มาจนถึงสเปน และอังกฤษนั้น ยังใช้กำลังทหารและอาวุธสงครามเป็นหลัก แต่ในยุคจักรวรรดินิยมรุ่นใหม่ ได้ใช้กำลังด้านเศรษฐกิจ และอาวุธด้านข่าวสารเป็นเครื่องมือ เป้าหมายของการยึดกุมมิใช่การครอบครองพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หากแต่เป็นการ

กรอบครองทางวัฒนธรรมและจิตสำนึกของประชาชน ให้วัฒนธรรมทั่วโลกมีรูปแบบเป็นอย่างเดียวกันทั้งหมด (Standardization) ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งก็เพื่อเอื้ออำนวยต่อระบบการผลิตและกระจายสินค้าแบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ นั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2541: 165-166 อ้างใน เฟิงอ้าง, 16) ดังนั้น สิ่งที่สื่อมวลชนเสนอออกไปจึงมิใช่แค่ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น หากแต่มี “ค่านิยม” ผ่องอยู่ในนั้นด้วย และรายการของสื่อมวลชนก็มีใช้สินค้าแบบธรรมดา แต่เป็น “สินค้าทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ” (Cultural/Spiritual commodity) ที่ส่งผลไปถึงจิตสำนึกส่วนลึก ของผู้บริโภคด้วย

เฮอเบิร์ต ไอ. ชิลเลอร์ (Herbert I. Schiller) (เฮอเบิร์ต ไอ. ชิลเลอร์, แปลโดย อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2533: 30-31 อ้างใน เฟิงอ้าง, 16) คือ ผู้บุกเบิกความรู้ในแขนงนี้ งานเขียนเรื่อง Mass Communication and American Empire (1969) และ Communication and Cultural Domination (1976) ของเขา ถือเป็นหนังสือคลาสสิกที่มีอิทธิพลต่องานเขียนในสำนักเดียวกันในยุคต่อๆ มา นอกจากนี้ จะอธิบายเรื่องข้อมูลที่ข่าวสารและวัฒนธรรมถูกทำให้กลายเป็น สินค้าอุตสาหกรรม (The industrialization of information and culture) ภายใต้ระบบเศรษฐกิจโลก (Global economy) แล้ว เขายังได้พยายามเชื่อมโยงให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิทธิเสรีภาพของภาคประชาชนว่า ในระบบที่ข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมกลายเป็นสินค้านั้น ผู้ที่มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดเห็นมากกว่าคนกลุ่มอื่นทั้งหมดในสังคม คือ กลุ่มบริษัทสื่อข้ามชาติ (International media corporation) และธุรกิจเอกชนด้านสื่อ เพราะกลุ่มผู้ผลิตและกระจายสื่อได้ทำหน้าที่แปรอารมณ์ ความรู้สึก และความคิดออกมาเป็นภาษาในรูปแบบต่างๆ แล้วนำมาขายเป็นสินค้า สิ่งที่เคยเป็นภาษาและวัฒนธรรมของสาธารณชน (Public expression) จึงแปรเปลี่ยนไปเป็นภาษาและวัฒนธรรมของบริษัทเอกชน (Corporate expression) และยิ่งไปกว่านั้น ข้อมูลข่าวสารสาธารณะต่าง ๆ และระบบการศึกษาที่ถือว่าเป็นบริการภาคสาธารณะ ก็จะถูกแปรไปเป็นธุรกิจภาคเอกชน (Privatization and commercialization) ซึ่งย่อมจะส่งผลเรื่องความเท่าเทียมกันของปัจเจกบุคคลในการได้รับหรือเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และความรู้อันเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิตในปัจจุบัน

ความคิดที่ว่าไม่ควรมီးอะไรเป็นเครื่องกีดขวางการไหลของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ จึงกลายเป็นความคิดหลักที่ครอบงำเวทีระหว่างประเทศ ในเรื่องความสัมพันธ์ทางการสื่อสารและวัฒนธรรม ความเป็นมาและการขยายตัวของแนวความคิดเรื่องกระแสข่าวสารเสรี อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงเดียวกับที่สหรัฐอเมริกามีบทบาทเป็นเจ้าโลก เมื่อมองย้อนหลังไปจะพบว่าปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ประจวบเหมาะกันระหว่างนโยบายเรื่องกระแสข่าวสารเสรีกับการครองความเป็นเจ้าโลกของสหรัฐอเมริกา มิได้เกิดขึ้นอย่างบังเอิญเพราะในขณะที่สงครามโลกครั้งที่สองใกล้จะสิ้นสุดลง ผู้คumnoบายระดับสูงของสหรัฐอเมริกาได้เริ่มเตรียมการสำหรับอนาคต ก่อนสงครามสิ้นสุดสองปี ก็เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า สหรัฐอเมริกาจะไม่ได้รับความเสียหายจากสงคราม และมีฐานะเป็นเจ้าโลกในทางเศรษฐกิจ ประเทศต่างๆ ในโลกซึ่งพ้นจากการเป็นอาณานิคม จะเป็นแหล่งธุรกิจสำหรับเอกชนอเมริกันที่จะไปริเริ่มกิจการและตักตวงผลประโยชน์ได้ ทำให้ธุรกิจอเมริกันสามารถเติบโต และขยายตัวในขอบเขตที่กว้างไกลที่สุดของระบบทุนนิยมโลก

บริษัทข้ามชาติซึ่งเป็นผู้จัดการระบบเศรษฐกิจโลกภายใต้บริบทแวดล้อมเหล่านี้ จึงใช้การสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในระบบบริหารและควบคุมของบริษัทเหล่านี้ การสื่อสารไม่ได้มีความหมายเพียงข่าวสาร หรือข้อความเท่านั้น การสื่อสารยังกำหนดความเป็นจริงทางสังคม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเมืองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ รวมทั้งส่งผลต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทั้งหมดนี้คือพื้นฐานทางสังคมในการดำเนินชีวิต การสื่อสารทางการเมืองเป็นมาตรฐานวัดประสิทธิภาพในกระบวนการควบคุมทางสังคม ดังนั้น จึงปรากฏการต่อสู้ทางวัฒนธรรม และการสื่อสารทางการเมืองทั้งภายในและระหว่างประเทศ ระหว่างประเทศที่ต่อสู้การครอบงำ กับประเทศที่ต้องการรักษาสภาพเดิม บทบาทของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ (Multi-national corporation) จะมีทั้งการแข่งขันและร่วมมือกันในกิจกรรมการสื่อสารของโลก ภาพของการแลกเปลี่ยนไหลเวียนของข่าวสารระหว่างประเทศ จึงไม่ใช่ภาพมิติเดียวที่มีการไหลไปและไหลกลับอย่างเป็นระเบียบเหมือนแต่ก่อน หากเป็นภาพที่เต็มไปด้วยความสับสน แหล่งผลิตสารมีอยู่ทั่วโลกและการไหลของสารก็มีลักษณะหลายทิศทาง (Multi-directional flow) ท่ามกลางภูมิทัศน์ของการสื่อสารโลกที่เปลี่ยนแปลง แนวคิดจักรวรรดินิยมโดยสื่อ จึงถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นอีกครั้ง (จุฬารัตน์ ธรรมวิหาร, 2546: 17-18)

สภาพการณ์ดังกล่าวเป็นที่มาของแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดระเบียบข่าวสารโลกใหม่ (New World Information Order) กระแสการต่อต้านเพื่อบรรเทาเบาบาง หรือขจัดการครอบงำทางวัฒนธรรมได้เริ่มก่อตัวขึ้นมาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เมื่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ออกมาประกาศว่ามีความจำเป็นที่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ จะต้องหันมาตกลงกันใหม่ ในเรื่องของการกระจายเสียงโดยตรงจากดาวเทียมไปสู่ครัวเรือนของประชาชน เพราะหลักการเรื่อง “เสรีภาพของข่าวสาร” นั้น เป็นคนละเรื่องกับเรื่อง “อธิปไตยของแต่ละประเทศ” และจะต้องมีการทำข้อตกลงกันใหม่ในเรื่องการไหลของข่าวสารในโลก ซึ่งเต็มไปด้วยการขาดความสมดุล

การเกิดความไม่สมดุลในกระแสข่าวสารของระบบการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนและแตกต่างกันทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ การแพร่ของข้อมูลข่าวสารจากประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่เพียงแต่เป็นการทำลายวัฒนธรรม และความเป็นตัวของตัวเองของบรรดาประเทศด้อยพัฒนาเท่านั้น หากยังเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของประเทศเล็ก ๆ อีกด้วย

ปัญหาของการตกเป็นจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรม (Cultural imperialism) ก็คือ ประเด็นเกี่ยวกับกระแสเสรีของข่าวสารข้อมูล (Free flow of information) ซึ่งประเทศโลกที่สามได้เริ่มตระหนักถึงลักษณะของความสัมพันธ์ด้านการสื่อสารของตน กับประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมระดับสูง เป็น การสื่อสารแบบทิศทางเดียว (One - way flow) จากประเทศที่ร่ำรวยกว่าและมีอำนาจมากกว่ามาสู่ประเทศยากจน การสื่อสารดังกล่าวจึงมีลักษณะขาดความสมดุล ทำให้เกิดการเสียเปรียบในทุกด้าน

ความไม่สมดุลเป็นอย่างมากระหว่างกระแสข่าวสารของประเทศต่าง ๆ ในโลก เป็นผลมาจากการถ่ายทอดเทคโนโลยี การศึกษา วัฒนธรรม จากประเทศโลกที่หนึ่งมายังประเทศโลกที่สาม ซึ่งผ่านมาทางสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ ด้วยสาเหตุดังกล่าว แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่

(New world economic order) และการจัดระเบียบข่าวสารโลกใหม่ (New world information order) ได้กลายเป็นสัญลักษณ์การแสวงหาของประเทศโลกที่สาม

การแสวงหาระเบียบข่าวสารโลกใหม่ ได้รับการปรุ้งแต่งให้เป็นรูปร่างขึ้นโดย มุสตาฟา มาสมูดี (Mustapha Masmoudi) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงข่าวสารของรัฐบาลตูนิเซีย แนวความคิดนี้มุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการสื่อสารระหว่างประเทศที่ถูกครอบงำอยู่เพียงไม่กี่ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา เป้าหมายของแนวความคิดนี้ คือ การทำให้โลกที่สามมีความแข็งแรงยิ่งขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นในด้านการสื่อสาร อันถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับขบวนการสร้างชาติในแง่เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ได้ข้อสรุปในสมัชชาใหญ่เมื่อ ค.ศ. 1976 ว่า "ควรจะให้ความสำคัญสูงสุดแก่การแสวงหามาตรการที่จะลดช่องว่างทางการสื่อสารระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา เพื่อนำมาซึ่งกระแสข่าวสารระหว่างประเทศที่เสรีและสมดุลยิ่งขึ้น" (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2525: 92 อ้างใน เฟิงอ้าง, 19.) ในปีต่อมาจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการระหว่างประเทศ ขึ้นมาชุดหนึ่ง เพื่อศึกษาปัญหาด้านการสื่อสาร โดยการนำของ ฌอน แมคไบรด์ (Sean MacBride) ซึ่งเคยได้รับทั้งรางวัลโนเบล และรางวัลสันติภาพเลนิน (ค.ศ.1980) ได้จัดพิมพ์รายงานขึ้นมาฉบับหนึ่ง เพื่อเรียกร้องระบบข่าวสารและการสื่อสารโลกใหม่ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เป้าหมายหลักคือการแลกเปลี่ยนข่าวสารที่เป็นธรรมยิ่งขึ้น เป็นกลางยิ่งขึ้น มีการให้และการรับซึ่งกันและกันมากขึ้น กล่าวคือ กระแสการสื่อสารแบบพึ่งพิงมีน้อยลง การกระจายข่าวสารจากเบื้องบนสู่เบื้องล่างมีน้อยลง แต่มีการพึ่งพาอาศัยตนเองมากยิ่งขึ้น ผลประโยชน์ตกแก่มนุษยชาติทั้งหมดมากยิ่งขึ้น (เรื่องเดียวกัน)

เฮอริเบิร์ต ไอ. ซิลเลอร์ เห็นว่า หลักการกระแสเสรีแห่งข่าวสารได้รับการยอมรับอย่างท่วมท้นในวงการการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ แต่ในเวลาต่อมากลับตกเป็นฝ่ายรับ แทนที่จะเป็นฝ่ายรุกอย่างแต่ก่อน สนธิสัญญาเฮลซิงกิ จากการประชุมว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือระหว่างประเทศในทวีปยุโรปใน ค.ศ.1973 - 1975 อาจถือได้ว่าเป็นการจำกัดแนวความคิดกระแสเสรี ซึ่งตรงกันข้ามกับที่สหรัฐอเมริกากล่าวอ้าง และในการประชุมใหญ่ครั้งที่ 18 ขององค์การ UNESCO ใน ค.ศ.1974 ที่ประชุมได้รับรองแผนระยะกลางสำหรับ ค.ศ.1977 - 1982 ซึ่งเสนอว่าแนวความคิดกระแสเสรีแห่งข่าวสารแบบเก่านั้นควรจะมีการเพิ่มเติมเสียใหม่ว่า ต้องเป็นกระแสข่าวสารที่สมดุลมากขึ้น ทั้งในระดับระหว่างประเทศ ภายในภูมิภาค และระหว่างภูมิภาค (เฮอริเบิร์ต ไอ. ซิลเลอร์, อ้างแล้ว: 59 อ้างใน เฟิงอ้าง, 20)

ภายหลังการสิ้นสุดลงของสงครามเย็นใน ค.ศ.1989 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์อย่างชัดเจน อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของทุน และเทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร นำไปสู่การที่โลกเปรียบเสมือนหนึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกัน (Global Village) ที่มีแนวโน้มเป็นครอบครัวชาวโลก (Global Household) เกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในเวลาต่อมา

การเกิดขึ้นของโลกาภิวัตน์และสังคมสารสนเทศได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและสังคมในมิติต่าง ๆ มากมาย อาทิ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านการเมือง ผลกระทบด้านสังคม

และวัฒนธรรม ซึ่งแน่นอนว่าผลกระทบดังกล่าวไม่ได้มีเพียงผลกระทบในทางบวกเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบทางลบที่ตามมา จนก่อให้เกิดการต่อต้านโลกาภิวัตน์เกิดขึ้น ซึ่งคุณลักษณะของการต่อต้านที่เป็น การเคลื่อนไหวทางสังคมนี้มีลักษณะที่แตกต่างจากอดีต โดยมีคุณลักษณะเด่น คือ การเกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางทั่วโลก กระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศมิได้จำกัดอยู่เพียงการสื่อสารระหว่างรัฐต่อรัฐ หรือผู้นำต่อผู้นำ แต่ยังมีตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-State actors) ที่เกิดขึ้นอีกมากมาย เช่น องค์กรภาคประชาสังคมระหว่างประเทศ ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมระหว่างประเทศ เป็นต้น กระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศดังกล่าว ยังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมาเนื่องจากคุณลักษณะของสื่อใหม่ (new media) เช่น อินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวาง รวดเร็วประกอบกับคุณลักษณะบางประการของโลกาภิวัตน์เอง ทั้งนี้ข้อดีที่เด่นชัดของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ การกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนได้โดยง่าย การขจัดความยุ่งยากและขจัดความสิ้นเปลืองทรัพยากร

อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายของประชาชนอาจทำให้เกิดการขาดความรู้สึกถึงปัญหานั้น ๆ อย่างแท้จริง ขาดการอภิปรายอย่างเห็นหน้าค่าตา รวมถึงยากที่จะรักษาความสัมพันธ์เพื่อทำการเจรจาต่อรองในขั้นตอนต่อไป นอกจากนี้ การรวมตัวที่ง่าย ยังอาจทำให้บุคคลที่สามขาดความเชื่อถือในการรวมพลังดังกล่าวซึ่งนับเป็นข้อจำกัดสำคัญของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศรูปแบบใหม่นี้

โลกาภิวัตน์สะท้อนให้เห็นว่า เงื่อนไขชีวิตสังคมสมัยใหม่ทำให้ผู้คนที่อยู่ห่างไกลกันสามารถมีอิทธิพลหรือได้รับอิทธิพลต่อกันได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว เป็นการยืดขยายความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่เกิดในท้องถิ่นและที่เกิดในที่ห่างไกล (วัฒนา สุกันศีล, 2548 อ้างใน พรรณพิลาศ กุลติล, 2560: 64) ส่งผลให้สังคมต่างๆ ทั่วโลกมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาจากสังคมดั้งเดิมเป็นสังคมสมัยใหม่ที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบตะวันตก ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงไปสู่ภาวะทันสมัย (Modernization) (วิภาวี เอี่ยมวรเมธ, 2549: 83-92. อ้างใน เรื่องเดียวกัน.) ทั้งนี้การแพร่กระจายที่รวดเร็วนี้เองได้ทำให้โลกในยุคโลกาภิวัตน์กลายเป็นหมู่บ้านโลก (Global Village) ตามคำกล่าวของ มาร์แชลล์ แมคลูแฮน (Marshall McLuhan) ที่อธิบายว่า หมู่บ้านโลกนั้น หมายถึงโลกยุคใหม่ที่ตั้งอยู่บนฐานของเทคโนโลยี อันนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงที่เร่งเร็วขึ้นในทุกระดับของสังคมมนุษย์ ทำให้โลกทั้งโลกกลายเป็นสังคมเดียวกัน (McLuhan, Marshall, 1964 อ้างใน เฟิงอ้าง, 65)

จากสภาวะหมู่บ้านโลกได้ก่อให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมของพลเมืองโลกที่อยู่ห่างไกลกันแต่มีความสนใจในประเด็นเดียวกันได้อย่างง่ายดาย ผ่านกระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ และก่อให้เกิดการรวมตัว/การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของประชาชนที่มีความสนใจร่วมกัน และทำงานร่วมกันด้วยความสมัครใจเพื่อผลักดันประเด็นต่างๆ เชื่อมโยงกันทั่วโลก หรือภาคประชาสังคมโลกนั่นเอง ซึ่งในปัจจุบันนับแต่มีการเกิดขึ้นของสื่อใหม่ (new media) นั้นการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท (นิติ ภาวิครพันธ์, 2559, v1.midnightuniv.org อ้างใน เรื่องเดียวกัน) ได้แก่ การติดต่อที่ต้องเจอหน้าค่าตาพบปะกัน ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมก่อนสมัยใหม่ และ

การสัมพันธ์ที่ติดต่อกันจากระยะไกล โดยมีระบบสื่อสารและคมนาคมสมัยใหม่เข้ามาช่วย ทำให้ผู้คนสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ข้ามเวลาและพื้นที่ ส่งผลให้การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-way Communication) ที่นำไปสู่การสร้างค่านิยม ความเชื่อ รวมไปถึงแบบแผนการดำรงชีวิตร่วมกันตามมา เนื่องจากเป็นรูปแบบการสื่อสารที่สามารถให้ข้อมูล เปิดโอกาสให้คู่สนทนามีการซักถาม อภิปรายในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน รวมไปถึงความสามารถในการชักจูงใจคู่สนทนา ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพทำให้เราได้เห็นการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมโลกในรูปแบบใหม่ที่มีการรวมตัวและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยอยู่ห่างไกลไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าค่าตาผู้ร่วมขบวนการ

จากการที่สภาวะโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาในหลากหลายมิติซึ่งผลกระทบดังกล่าวโดยเฉพาะด้านลบนั้นก่อให้เกิดขบวนการต่อต้านโลกาภิวัตน์หรือต่อต้านประเด็นที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ตามมา อาทิ การต่อต้านบรรษัทข้ามชาติ การต่อต้านระบบการเมืองของต่างประเทศ การต่อต้านวัฒนธรรมป๊อป เป็นต้น กระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐเหล่านี้จึงมีลักษณะที่แตกต่างจากในอดีต โดยมีคุณลักษณะเด่นคือ เกิดการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางทั่วโลก และรวดเร็วกว่าที่เคยเป็นมาเนื่องจากคุณลักษณะของสื่อใหม่และคุณลักษณะของโลกาภิวัตน์ดังกล่าว

ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศคือ สื่อใหม่ ซึ่งหมายถึง สื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้พร้อมกันเป็นการสื่อสารสองทาง และยังทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน โดยรวมเอาเทคโนโลยีของสื่อดั้งเดิมเข้ากับความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสัมพันธ์ (Burnett, R. and Marshall D.P., 2003 อ้างใน เฟิงอ้าง, 67) อันได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่างๆ โดยคุณลักษณะที่เป็นจุดเด่นของสื่อใหม่ในเชิงสังคม คือ การส่งเสริมให้เกิด “สังคมเครือข่าย” (Network Society) ที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น เชื่อมต่อ และปฏิบัติการผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งสังคมเครือข่ายนี้ได้ส่งผลต่อมิติต่างๆ มากมาย (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2555: 80-91 อ้างใน เรื่องเดียวกัน) รวมทั้งมิติด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย

เมื่อมีประเด็นที่น่าสนใจถูกจุดประกายขึ้นมาในสังคม สื่อใหม่ได้เข้ามาทำให้การรวมพลังของสังคมเครือข่ายระหว่างประเทศอย่างรวดเร็วและเข้มข้นกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต กล่าวคือด้วยคุณลักษณะของสื่อใหม่นั้นสามารถสร้างเครือข่ายทางสังคมระหว่างประเทศที่กว้างขวางและรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเดิมที่รัฐมีบทบาทสำคัญ มาสู่การมีบทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ตั้งแต่การริเริ่มประเด็น การรวมกลุ่มเรียกร้อง จนกระทั่งถึงการแผ่ขยายสู่โลกแห่งการปฏิบัติ ซึ่งสื่อใหม่มีบทบาทหลักในการสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคมระหว่างประเทศในปัจจุบันอย่างมากมาย การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในปัจจุบันไม่ได้จำกัดเพียงพื้นที่ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นปัญหาขนาดใหญ่อีกต่อไป หากแต่อยู่ในชีวิตประจำวันและมิติอื่นๆ ของสังคมอีกด้วย เช่น การสื่อสารทางการเมืองของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมระหว่างประเทศรูปแบบใหม่ (International New Social Movements) ซึ่งเรียกร้องในประเด็นปัญหาที่สะท้อนถึง

รูปแบบชีวิตและรสนิยมของพลเมืองโลก ที่มีความไม่พอใจต่อคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำลงจากสภาวะโลกรากิ
วัตน์ที่จะทำให้โลกทั้งโลกเหมือนกัน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าโลกาภิวัตน์ได้ก่อให้เกิดผลกระทบ และความเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ
ขึ้นมากมายในสังคมโลก ซึ่งหนึ่งในปัจจัยที่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น คือเทคโนโลยีการสื่อสารที่
ได้ทำให้เกิดพื้นที่ของสื่อใหม่ (New Media Space) และเกิดการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศใน
รูปแบบใหม่ตามมา

**หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 9.2.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 9.2.2
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 9 ตอนที่ 9.2 เรื่องที่ 9.2.2**

ตอนที่ 9.3

แนวโน้มและกรณีศึกษาของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

โปรดอ่านหัวเรื่อง แนวคิด และวัตถุประสงค์ของตอนที่ 9.3 แล้วจึงศึกษารายละเอียดต่อไป

หัวเรื่อง

9.3.1 แนวโน้มของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในอนาคต

9.3.2 กรณีศึกษาการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในการประชุมสุดยอดผู้นำสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือ

แนวคิด

1. แนวโน้มของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศจะเป็นไปในทิศทางที่หลายสังคม วัฒนธรรมในโลกจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อสร้างสรรค์กระแสของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีความเท่าเทียมอย่างสมดุล เพราะนี่คือหลักสำคัญของความเป็นประชาธิปไตยในสังคมระหว่างประเทศ
2. กรณีศึกษาการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในการประชุมสุดยอดผู้นำสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือ สะท้อนให้เห็นการใช้กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง และการกำหนดวาระข่าวสารเพื่อสร้างความไว้วางใจที่ผูกสายสัมพันธ์ระหว่างกัน

วัตถุประสงค์

เมื่อศึกษาตอนที่ 9.3 จบแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. ทำนายแนวโน้มของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในอนาคตได้
2. วิเคราะห์กรณีศึกษาการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในการประชุมสุดยอดผู้นำสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือได้

เรื่องที่ 9.3.1 แนวโน้มของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในอนาคต

หากพิจารณาทฤษฎีระบบโลก (World-System Theory) แม้จะเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีผลกระทบทางด้านการเมืองและวัฒนธรรมเป็นอย่างมากด้วย กล่าวคือ ด้านการเมืองปัจจุบันระบบการเมืองกลายเป็น “การเมืองระดับโลก” (World Politics) นั่นคือ การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ของแต่ละประเทศ จำเป็นต้องเกี่ยวพันกับความเห็นของประเทศอื่นๆ เช่น การตัดสินใจของประเทศขบถนอก ต้องได้รับความเห็นชอบจากประเทศแกนกลางโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศมหาอำนาจ เศรษฐกิจจะตะวันตก เช่น การปราบปรามนักศึกษาที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ส่งผลให้จีนไม่สามารถสมัครเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ได้เป็นระยะเวลาานาน

นอกจากนี้การสร้างวัฒนธรรมในระดับโลก (Global culture) ยังมีปรากฏในหลายๆ เรื่อง เช่น การกำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล การวางระบบโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) ด้านการสื่อสาร เช่น การวางสายเคเบิลลอดใต้มหาสมุทรและการส่งดาวเทียมเพื่อการสื่อสาร เป็นต้น ซึ่งหลังจากวางระบบดังกล่าวนี้แล้ว ก็เป็นการวางที่จะสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น วิทยุโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม อินเทอร์เน็ต และสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น และเนื่องจากระบบเศรษฐกิจโลกที่สื่อเกือบทั้งหมดถูกออกแบบมาจากประเทศทุนนิยมแกนกลาง ดังนั้นรูปแบบการทำงาน และเป้าหมายของการสื่อสาร ก็จะดำเนินไปภายใต้ความคิดทางการเมืองและวัฒนธรรมในแบบเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบอเมริกัน Mowlana เป็นนักทฤษฎีสำคัญอีกผู้หนึ่งที่เชื่อมโยงแนวคิดตามทฤษฎีระบบโลกว่า มีความสอดคล้องกับการไหลของกระแสข่าวสารโลก (World information flows) ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาที่ว่าด้วย ข่าวสาร การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ฯลฯ (Mowlana, Hamid, 1997: 45 อ้างใน จุฑาภรณ์ ธรรมวิหาร, 2546: 11-12)

การเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาเกิดขึ้นกับระบบการสื่อสารของโลก ซึ่งเกิดขึ้นจากอิทธิพลของเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง การสื่อสารไร้พรมแดนจะทำให้โลกมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โลกจะกลายเป็นหมู่บ้านที่เรียกว่า “หมู่บ้านโลก” หรือ Global Village ซึ่งชีวิตทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม จะถูกผูกเข้าด้วยกันอย่างแนบแน่นด้วยระบบการสื่อสารสมัยใหม่ ตามแนวคิดของ มาร์แชล แมคลูฮาน (Marshall McLuhan) เป็นยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน ซึ่งหมายถึงว่า ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดหรือส่วนใดในโลก ทุกคนก็สามารถที่จะติดต่อสื่อสารถึงกัน ได้รับข้อมูลข่าวสารโดยพร้อมเพรียงกันทั่วทุกมุมโลก และนั่นคือความหมายหนึ่งของโลกาภิวัตน์ สำหรับอีกนัยหนึ่งของกระแสโลกาภิวัตน์ คือ การเชื่อมโยงโลกทั้งโลกไว้ด้วยระบบเทคโนโลยีไร้สาย (Broadband) ที่มีศักยภาพ ในการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารไปทั่วโลกได้ในเวลาไล่เลี่ยหรือเวลาเดียวกัน มนุษยชาติสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลก ข้อมูลข่าวสารสามารถถูกแพร่กระจายได้มากและทันเหตุการณ์โดยใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร (Communication technology) เป็น

เครื่องมือ ทำให้ประเทศต่างๆ เกิดการปรับตัว พัฒนา เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เพื่อความอยู่รอดใน กระแสของการเปลี่ยนแปลง และเพื่อรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม นักคิดตามแนวความคิดแบบระบบสังคม (Social system) เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) และ ทาลคอตต์พาร์สัน (Talcott Parsons) มองสังคมในฐานะที่เป็นระบบสังคม ซึ่ง ประกอบด้วยระบบย่อยๆ ว่า เมื่อสังคมเปลี่ยนจากภาวะดั้งเดิมมาสู่ความเจริญ โดยผ่านกระบวนการ แยกย่อยและการผสมผสาน ทุกระบบสังคมจะทำหน้าที่ที่จำเป็นต่อความอยู่รอดของระบบ 4 อย่าง กล่าวคือ

1. การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม (Adaptation)
2. การไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้โดยการนำทรัพยากรมาใช้ (Goal achievement)
3. การผสมผสานกันของระบบย่อย ๆ ในอันที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย (Integration)
4. การผดุงรักษาไว้ซึ่งแบบแผนที่มีอยู่เดิมในระบบสังคม อันเกี่ยวข้องกับการรักษาแบบแผน

ของค่านิยมในสังคม (Latent-pattern maintenance) (นิเทศ ดินณะกุล, 2544: 38 อ้างใน เฟิงอ้าง, 13-14)

กระแสโลกาภิวัตน์ นับเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมโลกครั้งสำคัญ ที่ทำให้ระบบย่อยต่าง ๆ ทั้งระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง ระบบสังคม และสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่เฉพาะอย่าง เช่น ครอบครัว ศาสนา สถาบันทางการเมืองในประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ต้องก้าวเข้าสู่ กระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม พัฒนาสมรรถนะ ผสมผสานความร่วมมือ และใน ขณะเดียวกัน ยังต้องผดุงรักษาแบบแผนดั้งเดิมของวัฒนธรรม และค่านิยมในสังคมย่อยไว้ ในขณะที่ สังคมกำลังมีวิวัฒนาการ เพื่อความอยู่รอดในสังคมโลก และรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนไว้ด้วย

การจัดระเบียบด้านข่าวสารของโลกใหม่ จึงเป็นทิศทางแนวโน้มของการสื่อสารทางการเมือง ระหว่างประเทศ โรแบร์โต ซาวิโอ (Roberto Savio) เขียนถึงปัญหาเรื่องการจัดระเบียบด้านข่าวสารของโลกใหม่ว่า ไม่ใช่ปัญหาเพียงระหว่างส่วนเหนือกับส่วนใต้ของโลก หรือประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศ กำลังพัฒนา หรือประเทศด้อยพัฒนาเท่านั้น แต่เป็นปัญหาสำหรับทุก ๆ คน จากการศึกษาสภาวะของ ตลาดอุตสาหกรรมข้อมูลข่าวสารในส่วนเหนือ หรือประเทศที่อยู่ในซีกโลกที่พัฒนาแล้วของโลก ซาวิโอ พบว่า ยังมีสังคมที่พัฒนาแล้วบางภาคบางส่วนไม่ยอมเข้ามามีส่วนร่วมในปัญหาความไม่สมดุลของ กระแสข่าวในโลกปัจจุบัน ในข้อเขียนชิ้นนี้ ซาวิโอได้พิจารณาอย่างใกล้ชิดถึงประเด็นการโต้เถียงหลักใน การสร้างสรรค์หรือการกำหนดระเบียบด้านข่าวสารใหม่

ซาวิโอกล่าวว่า การเรียกร้องให้มีการจัดระเบียบด้านข่าวสารของโลกใหม่เริ่มต้นขึ้นจากความ ต้องการจะแก้ไขเรื่องความไม่สมดุลของข่าวสารระหว่างส่วนเหนือกับส่วนใต้ของโลก และกลายมาเป็น ข้อโต้เถียงในระดับนานาชาติ การจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารของโลกใหม่ (New International Information Order: NWIO) เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาที่มีการโต้เถียงกันมาก่อนหน้า ในขณะเดียวกันที่มี การจัดระเบียบด้านเศรษฐกิจของโลกใหม่ (New International Economic Order: NWEIO)

ความไม่สมดุลในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศขยายวงกว้างอย่างมาก ข่าวสาร การเมืองโลกมาจากสำนักข่าวระหว่างชาติซึ่งเป็นกลุ่มทุนสื่อสารขนาดใหญ่ของโลกไม่กี่แห่ง เช่น CNN

Fox News AFP และ REUTER เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มประเทศอุตสาหกรรมหรือประเทศที่พัฒนาแล้วเป็นผู้กุมข้อมูลข่าวสารของโลกไว้ในมือทั้งหมด โดยจำกัดขอบเขตให้แก่ประเทศในส่วนใต้ของโลก ประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศด้อยพัฒนาเพียงน้อยนิดเท่านั้น ด้วยเหตุนี้กลุ่มประเทศโลกที่สามจึงได้เรียกร้องขอมีส่วนร่วมในเส้นทางการจราจรของข่าวสาร (Traffic of information) เพิ่มขึ้น เพื่อจะลดปัญหาความไม่สมดุลของการไหลของข่าวสารเข้าสู่กระแสการสื่อสารของโลกให้น้อยลง

ซาวิโอกกล่าวว่าจะถือเป็นสิ่งผิดพลาดที่เดียวหากจะละเลยไม่พิจารณาปัญหาเรื่องความไม่สมดุลในแง่ปริมาณของการไหลของข่าวสาร แต่ก็จะเป็นความผิดพลาดพอๆ กัน หากจะนิยามปัญหาการจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารของโลกใหม่เพียงในเชิงปริมาณเท่านั้น เพราะจริงๆ แล้วการจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารของโลกใหม่ เป็นปัญหาในเชิงคุณภาพหรือในการกำหนดวาระข้อมูลข่าวสาร (agenda setting) อีกด้วย ซาวิโอกกล่าวว่าในปัจจุบันประเด็นการโต้เถียงในเรื่องนี้มีความซับซ้อนมากขึ้นด้วยเรื่องของผลประโยชน์ที่ประกอบอยู่และผลจากการพยายามปกป้องผลประโยชน์นี้ ก่อให้เกิดการเผชิญหน้าในลักษณะปรักหักพังต่อกันมากกว่าที่จะร่วมมือกัน บรรดากลุ่มประเทศอุตสาหกรรมได้มองขอเรียกร้องของกลุ่มประเทศโลกที่สามหรือประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย ว่าเป็นความพยายามในส่วนของรัฐบาลที่จะเข้าควบคุมดูแลระบบข้อมูลข่าวสาร เพราะข้อเรียกร้องเหล่านี้ถูกเสนอขึ้นมาโดยภาครัฐบาลของประเทศต่างๆ ในกลุ่มโลกที่สาม ประเทศอุตสาหกรรมต่างมีความเห็นว่า ในระบบข้อมูลข่าวสารจะไม่มีเสรีภาพและลักษณะของความเป็นวิชาชีพได้เลย หากในโครงสร้างของระบบนั้นมีรัฐบาลเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเป็นเจ้าของ ลักษณะเช่นนี้จะเป็นไปได้เฉพาะในภาควิสาหกิจเอกชนเท่านั้น

ความคิดที่ว่าวิสาหกิจเอกชนเท่านั้นที่จะก่อให้เกิดเสรีในเรื่องของข้อมูลข่าวสารได้ มีพื้นฐานมาจากประสบการณ์เฉพาะ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการของการทำให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมของโลกตะวันตก โดยข้อมูลข่าวสารได้สร้างตลาดของมันเองขึ้นมา ทำให้หนังสือพิมพ์เลี้ยงตัวเองได้ ในขณะที่สำนักข่าวต่างๆ ก็อาศัยพึ่งพิงหนังสือพิมพ์อีกทอดหนึ่ง แต่สำหรับกลุ่มโลกที่สามแล้ว สถานการณ์แตกต่างไปอย่างสิ้นเชิง เพราะไม่ได้มีลักษณะของความเป็นประเทศอุตสาหกรรม ไม่มีตลาดที่เพียงพอจะรองรับสื่อ และสื่อที่มีอยู่เป็นจำนวนน้อยก็ไม่สามารถสร้างสำนักข่าวแห่งชาติของตนขึ้นมาได้ นอกจากนั้น เมื่อขาดความเป็นอุตสาหกรรม การโฆษณาก็มีน้อย เพราะฉะนั้น สำหรับประเทศโลกที่สามแล้ว การที่มีตลาดไม่เพียงพอรองรับสื่อหากรัฐบาลไม่ยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องช่วยเหลือหรือสนับสนุน สื่อเหล่านี้ก็ไม่สามารถอยู่ได้ การที่จะทำให้การจัดระเบียบข้อมูลข่าวสารของโลกใหม่ประสบผลสำเร็จไม่ได้ อยู่แค่เพียงการตกลงร่วมมือกันได้ในระหว่างรัฐบาลของประเทศต่างๆ ในโลก แต่สังคมทุกสังคมและวัฒนธรรมทุกวัฒนธรรมที่มีอยู่ในโลกจะต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพื่อสร้างสรรค์กระแสของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีความเท่าเทียมอย่างสมดุล และแม้ว่าบางครั้งจะสอดคล้องต้องกันหรือขัดแย้งกัน แต่ก็สามารถเป็นไปพร้อมๆ กันได้ (ศุภรัตน์ ฐิติกุลเจริญ, 2540: 123-128) เพราะนี่คือหลักสำคัญของความเป็นประชาธิปไตยในสังคมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นที่รวมของหลายสิ่งหลายอย่างที่แตกต่างกัน สิ่งที่จะต้องทำก็คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศเดิมที่ตกอยู่ในอิทธิพลของกลุ่มทุนสื่อสารระหว่างประเทศเพียงไม่กี่กลุ่ม หรือตกอยู่ในอิทธิพลของประเทศพัฒนาแล้ว แต่ต้องให้ทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 9.3.1 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 9.3.1
ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 9 ตอนที่ 9.3 เรื่องที่ 9.3.1

เรื่องที่ 9.3.2 กรณีศึกษาการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ ในการประชุมสุดยอดผู้นำสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือ

ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ แห่งสหรัฐอเมริกาได้พบและเจรจากับประธานาธิบดีคิม จอง อึน แห่งเกาหลีเหนือ ในการประชุมสุดยอดเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2561 ที่ประเทศสิงคโปร์ การประชุมสุดยอดครั้งนี้ ได้มีแถลงการณ์ร่วมที่ลงนามโดยผู้นำทั้งสอง และคำมั่นใน 4 เรื่อง คือ 1. สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ จะสถาปนาความสัมพันธ์ใหม่ 2. สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ จะพยายามสร้างระบอบสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี ที่มีความหมายว่าในที่สุดแล้วจะมีสนธิสัญญาสันติภาพเกิดขึ้น 3. เกาหลีเหนือจะดำเนินการเพื่อบรรลุ “การปลดอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมดในคาบสมุทรเกาหลี” และ 4. สหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ จะดำเนินการในการค้นหาและส่งคืนศพของเชลยศึกและทหารอเมริกันที่สูญหายในเกาหลีเหนือ

ในการแถลงข่าวกับสื่อมวลชน หลังการลงนามในแถลงการณ์ร่วมแล้ว โดนัลด์ ทรัมป์ ได้แถลงว่า สหรัฐอเมริกาจะระงับการซ้อมรบประจำปีระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีใต้ โดยขึ้นกับการเจรจาด้วย “เจตนาดี” ที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องกับเกาหลีเหนือ ทรัมป์ยังกล่าวอีกว่า การเจรจาจะดำเนินต่อไประหว่างนายไมค์ ปอมเปโอ (Mike Pompeo) รัฐมนตรีต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา กับเจ้าหน้าที่เกาหลีเหนือ และทางเกาหลีเหนือสัญญาว่าจะทำลายสถานที่ทดลองเครื่องยนต์ซีปนาวูช ในที่ประชุมครั้งนี้ ได้มีการหยิบยกเรื่องสิทธิมนุษยชน แต่ไม่ได้กล่าวไว้ในแถลงการณ์

หากพิจารณากระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ ในการประชุมครั้งประวัติศาสตร์นี้ นักวิเคราะห์ส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาของความตกลงมีลักษณะคลุมเครือ ไม่มีการกำหนดระยะเวลาที่เกาหลีเหนือจะปลดอาวุธนิวเคลียร์ หรือยอมรับการตรวจสอบ แต่ในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ทรัมป์กล่าวว่า “เราจะเริ่มกระบวนการนี้อย่างรวดเร็ว” และทรัมป์ยังกล่าวอีกว่า การปลดอาวุธนิวเคลียร์เป็นกระบวนการ ไม่ใช่สิ่งที่ทำได้เสร็จในทีเดียว ขณะเดียวกันทรัมป์กล่าวว่า มีแผนที่จะยุติการซ้อมรบระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีใต้ และในที่สุดสหรัฐอเมริกาก็ถอนทหารออกจากคาบสมุทรเกาหลี

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์และการระหว่างประเทศ (Center for Strategic & International Studies: CSIS) กล่าวว่า สิ่งที่จะต้องจับตามองต่อไปคือการเจรจาที่ต่อเนื่องจากการประชุมสุดยอด การเจรจานี้จะต้องทำให้เกิดผลลัพธ์และความก้าวหน้าบางอย่างตั้งแต่แรก เพื่อที่แต่ละฝ่ายจะเกิดความมั่นใจ ก้าวแรกที่สำคัญมากคือเกาหลีเหนือเปิดเผยรายละเอียดอาวุธนิวเคลียร์ทั้งหมด สถานที่เก็บอาวุธ และสมรรถนะในการผลิตต่างๆ ที่ต่อไปจะถูกตรวจสอบจากทบวงการพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (International Atomic Energy Agency: IAEA) ส่วนเกาหลีเหนือเอง ในระยะแรกก็จะเรียกร้องให้มีการยกเลิกการคว่ำบาตร และการสถาปนาความสัมพันธ์ที่ปกติกับสหรัฐอเมริกา วิเตอร์ ชา (Victor Cha)

ผู้เชี่ยวชาญด้านเกาหลีของ CSIS กล่าวว่า แม้แถลงการณ์ร่วมจะไม่มีการระบุระยะเวลาของการปลดอาวุธ แต่ก็สามารถคาดการณ์ได้จากสิ่งที่ทรัมป์กล่าวกับสื่อมวลชนว่า ทรัมป์จะเชิญคิม จองอึน (Kim Jong-un) ไปเยือนทำเนียบขาว รวมทั้งระงับการซ้อมรบประจำปีระหว่างสหรัฐอเมริกากับเกาหลีใต้ หลังจากที่ไมค์ ปอมเปโอ หรือกับพันธมิตรเกาหลีใต้และญี่ปุ่นแล้ว ก็คงจะเปิดการเจรจากับเกาหลีเหนือทันที (Center for Strategic & International Studies, 2018 อ้างใน ปรีดี บุญซื่อ, 2018 <https://thaipublica.org/>)

ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ Peter Beinart คอลัมน์นิสต์ของนิตยสาร The Atlantic มีข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า ทรัมป์เองก็ต้องการให้ผู้คนชื่นชมต่อเขา ในฐานะคนที่ จะสร้างสันติภาพ แต่สิ่งดังกล่าวนี้อาจเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สุดที่ทำให้ทรัมป์ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาเกาหลีเหนือ เพราะสิ่งสำคัญที่สุดของการประชุมสุดยอดไม่ใช่ก้าวแรกของกระบวนการที่จะทำลายแร่พลูโตเนียมหรือยูเรเนียมที่เกาหลีเหนือนำมาผลิตอาวุธนิวเคลียร์ แต่เป็นการเริ่มต้นความสัมพันธ์ใหม่แบบสันติของสองประเทศ

การที่ทรัมป์ไม่ได้ให้นำหน้าเรื่องรายละเอียดต่างๆ ของการปลดอาวุธนิวเคลียร์อาจกลายเป็นเรื่องที่ดี สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าทรัมป์ให้ความสำคัญในเรื่องความสัมพันธ์ทางการเมืองมากกว่าปัญหาเทคนิคด้านนิวเคลียร์ ประธานาธิบดีมูน แจอิน (Moon Jae-in) ของเกาหลีใต้ก็มีท่าทีแบบเดียวกันนี้ มูนแจอิน เห็นว่า ไม่ว่าจะการประชุมสุดยอดจะทำให้เกาหลีเหนือปลดอาวุธนิวเคลียร์เร็วขึ้นหรือไม่ก็ตาม แต่การประชุมนี้จะทำให้ความสัมพันธ์ของสองประเทศอบอุ่นขึ้น ช่วยลดความเสี่ยงของสงคราม นักวิเคราะห์เห็นว่า การทดลองอาวุธของเกาหลีเหนือและการซ้อมรบของสหรัฐฯ กับเกาหลีใต้เป็นปัจจัยอันตรายมากที่สุดที่จะทำให้เกิดอุบัติเหตุสงคราม (Peter Beinart, 2018 อ้างใน เรื่องเดียวกัน)

โดนัลด์ ทรัมป์เป็นประธานาธิบดีที่ไม่เหมือนประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาที่ผ่านๆ มา ส่วนหนึ่งเป็นเพราะทรัมป์เป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จและเป็นคนมีชื่อเสียง แต่ที่สำคัญที่สุดทรัมป์เป็นคนก้าวข้ามการแบ่งขั้วทางความคิดด้วยการเสนอตัวเองโดยตรงกับคนอเมริกัน ในประเด็นที่เป็นปัญหาหลักๆ ของสหรัฐอเมริกา เช่น คนอพยพ การค้า หรือการจ้างงานกับรายได้ ส่วนในเรื่องต่างประเทศ ทรัมป์จะยึดผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา ไม่ใช่ค่านิยมสากล สำหรับคนที่สนับสนุนทรัมป์ การประชุมสุดยอดครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ทรัมป์ทำให้การเจรจาทางการทูตกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง (ปรีดี บุญซื่อ, อ้างแล้ว) ด้วยการใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ซึ่งเป็นหัวใจหลักของกระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ

อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้าที่จะมีการประชุมสุดยอดผู้นำนี้ กระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ มีการใช้กลยุทธ์ในการกำหนดวาระข่าวสาร (agenda setting) เรื่องเล่าแบบข่มขู่คุกคามเกาหลีเหนือจากรัฐบาลทรัมป์มาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นถ้อยคำในทวีตเตอร์ของทรัมป์ เช่น “เพลิงและพิโรธ” (fire and fury) “มนุษย์หัวจรวด” (rocket man) “ปุ่มอาวุธนิวเคลียร์ของผมใหญ่กว่าของคุณ [เกาหลีเหนือ] เป็นต้น หรือการฝึกทหารร่วมระหว่างสหรัฐฯ กับเกาหลีใต้ กระทั่งมีการขู่ว่าจะใช้อาวุธนิวเคลียร์หากจำเป็น (จิตติภัทร พูนขำ, 2018 <https://www.the101.world/nuclear-crisis-from-cuba-to-north-korea/>)

นักวิเคราะห์บางคนมองว่าท่าทีเชิงนโยบายเช่นนี้อาจเป็นการตบตาของทรัมป์ ในขณะที่นักวิเคราะห์บางคนมองว่าเป็นการใช้ทั้งไม้แข็ง-ไม้อ่อนของสหรัฐอเมริกาในการรับมือกับภัยคุกคามนิวเคลียร์อย่างเกาหลีเหนือ ถ้ามองจากทฤษฎีการส่งสัญญาณที่น่าเชื่อถือแล้ว บางคนเสนอว่าการแสดงออกที่ดูเหมือน “คนบ้า” ของทรัมป์ดูจะมีประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะส่งสัญญาณที่ไม่อาจคาดเดาได้ และเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่การขู่จะใช้กำลังหรือการคุกคามของสหรัฐอเมริกา

กระนั้นก็ดี การเปลี่ยนท่าทีของรัฐบาลทรัมป์ย่อมแสดงให้เห็นถึง 1. การยอมถอยของสหรัฐอเมริกาในระดับหนึ่ง เพื่อส่งสัญญาณเชิงบวกต่อผู้นำเกาหลีเหนือ 2. การยอมรับสถานะการเป็นประเทศอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือโดยปริยาย ซึ่งมหาอำนาจต่างจำเป็นต้องเจรจาด้วย และ 3. แนวโน้มความเป็นไปได้ของการทูตแบบสนทนาตัวต่อตัว ที่จะช่วยลดการเผชิญหน้าและเปลี่ยนรูปความขัดแย้งระหว่างประเทศบนคาบสมุทรเกาหลี

ในอีกด้านหนึ่งเราเริ่มเห็นสัญญาณเชิงบวกจากการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศของฝั่งเกาหลีเหนือมาอย่างน้อยที่สุดก็ตั้งแต่ต้น ค.ศ. 2018 เป็นต้นมา ดังจะเห็นได้จากหลายเหตุการณ์ ได้แก่

1. การกลับสู่โต๊ะเจรจาของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ โดยทั้งคิม จองอึน และมุน แจอิน ประธานาธิบดีของเกาหลีใต้ ต่างมีบทบาทสำคัญในการริเริ่มการเจรจา และทำให้การพบปะกันของผู้นำของประเทศเกาหลีทั้งสองเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ

2. การทูตเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ การส่งนักกีฬาร่วมทีมเดียวกันในการแข่งขันโอลิมปิกฤดูหนาวที่เมืองเปียงชาง ประเทศเกาหลีใต้ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2018 ซึ่งเราอาจจะเรียกว่าเป็น “การทูตโอลิมปิก”

3. การส่งคณะผู้แทนของเกาหลีใต้ไปเยือนเปียงยางอย่างเป็นทางการในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2018 ทั้งยังมีคณะนักแสดงกว่า 160 คนไปแสดงที่กรุงเปียงยางด้วย นี่อาจจะแสดงให้เห็นถึงการทูตอำนาจแบบอ่อน (soft power) ผ่านวัฒนธรรม K-pop ของเกาหลี

4. การปรับท่าทีของคิม จองอึน ในการเมืองระหว่างประเทศ เขาเดินทางไปเยือนประเทศจีนอย่างเป็นทางการ ซึ่งเป็นการเดินทางเยือนต่างประเทศเป็นครั้งแรกของคิม แม้ว่าจีนและเกาหลีเหนือจะเป็นพันธมิตรที่มีความสัมพันธ์ไม่ไต่ราบรื่นมากนัก แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าจีนภายใต้ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงนั้นมีอิทธิพลต่อเกาหลีเหนืออย่างมีนัยสำคัญ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ ความมั่นคง และการต่างประเทศ และหลายฝ่ายมองว่าจีนน่าจะมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจยุติการทดลองอาวุธนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือไม่มากนัก

ห้าและเป็นเหตุการณ์สำคัญที่สุด คือ คิม จองอึนได้ประกาศยุติการทดลองอาวุธนิวเคลียร์และปิดโรงงานทดลองนิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือตั้งแต่วันที่ 21 เมษายน ค.ศ. 2018 โดยประธานาธิบดีทรัมป์ได้ทวีตข้อความว่า

“North Korea has agreed to suspend all Nuclear Tests and close up a major test site. This is very good news for North Korea and the World – big progress! Look forward to our Summit.”

อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศเชิงบวกของผู้นำสหรัฐอเมริกา เกาหลีเหนือ และเกาหลีใต้ ดูเหมือนจะช่วยทำให้สถานการณ์การเมืองบนคาบสมุทรเกาหลีที่ร้อนระอุคลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น เกิดการปรับความสัมพันธ์และการเจรจาระหว่างประเทศ รวมทั้งมีแนวโน้มในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างประเทศอีกด้วย

การประชุมสุดยอดระหว่างทรัมป์-คิม นั้นเป็นกรณีศึกษาสำคัญในการทดสอบทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะทฤษฎีว่าด้วยความไว้เนื้อเชื่อใจในการเมืองโลก ในที่นี้เราอาจนิยาม “ความไว้เนื้อเชื่อใจ” ว่าหมายถึงความเชื่อที่ว่าความร่วมมือจากอีกฝ่ายหนึ่งจะได้รับการตอบสนองแลกเปลี่ยนหรือต่างตอบแทนกัน (reciprocity) กล่าวคือความไว้เนื้อเชื่อใจจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อทั้งสองฝ่ายต่างเห็นพ้องที่จะร่วมมือกัน และไม่ฉวยโอกาสจากความไม่มั่นคงหรือความอ่อนแอของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยทั่วไป ในการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสภาวะอนาธิปไตยหรือไม่มีอำนาจกลางคอยกำกับระเบียบโลกนั้น ความไว้เนื้อเชื่อใจจะเกิดขึ้นได้ยากยิ่ง เพราะแต่ละรัฐต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกัน จนเกิดสภาวะ “ทางแพร่งทางความมั่นคง” (security dilemma) ขึ้น

นิโคลัส เจ วิลเลอร์ (Nicholas J. Wheeler) ศาสตราจารย์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประจำมหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม เขียนงานเรื่อง “Trusting Enemies: Interpersonal Relationships in International Conflicts” (2018) (Nicholas J. Wheeler, 2018 อ้างใน จิตติภัทร พูนขำ, 2018 <https://www.the101.world/trump-trust-in-global-politics/>) โดยให้ความสำคัญกับระดับการวิเคราะห์ที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relationships) ในฐานะปัจจัยหลักในการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างผู้นำรัฐในความสัมพันธ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

โจทย์ใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับความไว้เนื้อเชื่อใจในการเมืองระหว่างประเทศคือ “กระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ” โดยการส่งสัญญาณ (signaling) และการตีความการส่งสัญญาณ (signal interpretation) กล่าวคือ ผู้รับสัญญาณนั้นจะตีความสัญญาณหรือเจตนาใฝ่สันติในแบบที่ผู้ส่งสัญญาณมุ่งหมายให้เป็นเช่นนั้นได้อย่างถูกต้องได้หรือไม่

วิลเลอร์เสนอว่า ความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างผู้นำรัฐมีความสำคัญและเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นมาก่อนการตีความสัญญาณที่ถูกต้อง กล่าวคือรัฐจะตีความสัญญาณหรือเจตนาใฝ่สันติได้อย่างถูกต้องก็ต่อเมื่อรัฐนั้นได้สร้างหรือรู้สึกไว้เนื้อเชื่อใจอีกรัฐหนึ่งแล้วเท่านั้น ความไว้เนื้อเชื่อใจกันจะเกิดขึ้นระหว่างผู้นำอย่างน้อยสองคน ซึ่งเป็นผู้แทนของรัฐที่มีความสัมพันธ์เป็นอริต่อกัน ผ่านปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัว (face-to-face interaction) และกระบวนการสร้างสายสัมพันธ์ (bonding) ทางสังคมระหว่างรัฐทั้งสอง

ความไว้เนื้อเชื่อใจกันระหว่างบุคคลระหว่างผู้นำรัฐสองรัฐสามารถพัฒนาได้ผ่านปฏิสัมพันธ์แบบสนทนาตัวต่อตัว กระนั้นการพบปะตัวต่อตัวก็ไม่ได้ก่อให้เกิดการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจกันโดยอัตโนมัติ ความไว้เนื้อเชื่อใจจะเกิดขึ้นต้องอาศัยทั้งการแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจหรือการเอาใจเข้ามาใส่ใจเรา (empathy) และการแสดงออกฉันทมิตร ซึ่งรัฐหนึ่งจะสามารถสังเกตและยอมรับท่าทีใฝ่สันติของอีกฝ่ายหนึ่งจากการทูตแบบสนทนาตัวต่อตัว

ในขั้นแรก ผู้นำทั้งสองรัฐต่างแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อกันและกันทั้งก่อนและระหว่างการประชุม โดยเฉพาะการยอมรับว่าการกระทำของฝ่ายตนเองที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งหวาดกลัวและไม่มั่นคง

เคน บูธและนิโคลัส วิลเลอร์เรียกความเห็นอกเห็นใจนี้ว่า “ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อทางแพร่งทางความมั่นคง” (security dilemma sensibility) (Ken Booth and Nicholas J. Wheeler, 2008 อ้างใน เรื่องเดียวกัน)

“ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อทางแพร่งทางความมั่นคง” เป็นการสร้างการตระหนักรู้ขึ้นในใจของผู้กำหนดนโยบายว่าการกระทำของศัตรูนั้นอาจจะถูกขับเคลื่อนด้วยความหวาดกลัว หากใช้ความก้าวร้าวไม่ และการกระทำของฝ่ายตนนั้นมีส่วนสำคัญในการสร้างความหวาดกลัวให้เกิดขึ้นในใจของรัฐอื่นด้วยการเอาใจเขามาใส่ใจเรา หรือการคิดคำนึงถึงเอาผลประโยชน์และความมั่นคงของรัฐอื่นเป็นเพียงความโน้มเอียงไปสู่การสร้างควมไว้นือเชื่อใจ ไม่ใช่พฤติกรรมของความไว้นือเชื่อใจในทันทีทันใด หากแต่เป็นการตระหนักรู้ในใจว่า อีกฝ่ายมีเจตนาใฝ่สันติและมีความน่าเชื่อถือมาให้พิจารณาและตรวจสอบ โดยวิธีการตรวจสอบทางหนึ่งคือ การพบปะปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันตัวต่อตัว ซึ่งเป็นโอกาสในการที่ผู้นำของรัฐหนึ่งจะได้พิจารณาท่าทีของผู้นำของรัฐหนึ่งว่ามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

ในการพบปะกัน ผู้นำทั้งสองประเทศจะสังเกตเห็นดัชนีชี้วัดความน่าเชื่อถือ (index of trustworthiness) ซึ่งแสดงออกมาผ่านทางกระบวนการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาษาร่างกาย สีหน้า ท่าทาง โทนเสียง การร่วมรับประทานอาหาร เป็นต้น ดัชนีเหล่านี้จะช่วยให้เห็นความจริงใจของอีกฝ่ายหนึ่ง

ดัชนีชี้วัดความน่าเชื่อถือจะปรากฏให้เห็นในการทูตแบบสนทนาตัวต่อตัวที่ผู้นำทั้งสองฝ่ายได้มาพบปะกันและกันเท่านั้น ซึ่งแต่ละฝ่ายจะแสดงพฤติกรรมออกมาทั้งโดยจงใจ และเผยทำที่ออกมาให้เห็นโดยไม่ตั้งใจ การแสดงออกต่าง ๆ ในการพูดคุยกันนั้นไม่สามารถที่จะปั้นแต่งได้อย่างง่ายดาย บางครั้งผู้นำคนหนึ่งอาจจะ มี “เคมี” เข้ากันได้กับผู้นำอีกคนหนึ่งในระหว่างการพบกัน

ด้วยเหตุนี้ เราจึงเห็นผู้นำรัฐหนึ่งตัดสินใจความจริงใจของผู้นำอีกรัฐหนึ่งผ่านการประชุมสุดยอดผู้นำ ซึ่งทำให้ผู้นำต่างมั่นใจในการส่งสัญญาณใฝ่สันติของอีกฝ่ายหนึ่งได้ และพร้อมที่จะไว้นือเชื่อใจทำที่และพฤติกรรมของอีกฝ่ายหนึ่งในอนาคต

วิลเลอร์ยกตัวอย่างกรณีของโรนัลด์ เรแกน (Ronald Reagan) กับมิกคาลิส กอร์บาซอฟ (Mikhail Gorbachev) ซึ่งการประชุมสุดยอดผู้นำร่วมกันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การยุติของสงครามเย็น ผู้นำทั้งสองต่างอาศัยหรือแสดงออกถึง security dilemma sensibility ก่อนที่จะมีการพบปะกันตัวต่อตัวเป็นครั้งแรกที่กรุงเจนีวาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1985 และเมื่อได้พบปะกันแล้ว ก็เกิดสิ่งที่เรแกนเรียกว่า “ความไว้นือเชื่อใจของมนุษย์” (human trust) ระหว่างผู้นำทั้งสองในการแสวงหาสันติภาพของโลก

ในกรณีของทรัมป์และคิม จองอึนนั้น โจทย์สำคัญคือ ผู้นำทั้งสองจะแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจทางความมั่นคง และแสดงออกถึงความจริงใจต่อกันในระหว่างการประชุมมากน้อยเพียงใด และเงื่อนไขดังกล่าวจะพัฒนาขึ้นเป็นความไว้นือเชื่อใจในอนาคตได้หรือไม่

แม้ว่าทรัมป์จะแสดงออกถึงการยอมรับความจริงใจของคิม จอง อึน (ซึ่งเขาไม่ยอมบอกว่าอะไรทำให้เขาเชื่อมั่นเช่นนั้น) แต่เขาเองก็ประกาศกร้าวว่า ถ้าเขาไม่คิดว่าการประชุมจะประสบผลสำเร็จ เขาก็จะไม่เดินทางไปเข้าร่วม และถ้าการประชุมเกิดขึ้นแต่ไม่ได้บรรลุผลตามที่คาดไว้ เขาก็จะเดินออกจาก

การประชุม ทรัมป์ยังระบุว่า “นโยบายการกีดกันขั้นสูงสุดยังคงดำเนินต่อไป จนกว่าเกาหลีเหนือจะปลดอาวุธนิวเคลียร์”

แม้ว่าการแสดงออกถึง security dilemma sensibility และการสังเกตดัชนีชี้วัดความน่าเชื่อถือของอีกฝ่ายนั้นจะเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการพัฒนาความไว้วางใจระหว่างบุคคลก็ตาม แต่ก็ไม่ใช่ปัจจัยที่เพียงพอ ความไว้วางใจกันจะเกิดขึ้นและลงหลักปักฐานจากกระบวนการสร้างสายสัมพันธ์ (bonding) ทางสังคม ซึ่งพัฒนาต่อยอดมาจากการทูตแบบสนทนาตัวต่อตัวระหว่างผู้นำทั้งสอง

กระบวนการสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมจะช่วยแปรเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตัวแสดงทั้งสอง หรือการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างตัวตนกับผู้อื่น รวมทั้งภาพลักษณ์ของความเป็นอริระหว่างกันไปสู่ความเป็นมิตร หรืออย่างน้อยก็เป็น “frenemy” กล่าวคือ เป็นการเปลี่ยนแปลงจาก [ตัวแสดงที่สมเหตุสมผล] ซึ่งใคร่ครวญเฉพาะผลประโยชน์และความมั่นคงของตนเท่านั้น ไปเป็น [ตัวแสดงที่มีสายสัมพันธ์ (bonded partners)] ซึ่งต่างให้คุณค่าเชิงบวกแก่ผลประโยชน์และความมั่นคงของอีกฝ่ายหนึ่ง กล่าวคือ ในกระบวนการสร้างความไว้วางใจ ตัวแสดงทั้งสองได้ยกระดับจากสิ่งที่วีเลอร์เรียกว่าความไว้วางใจแบบคิดคำนวณเชิงผลประโยชน์ (calculative trust) ไปสู่ความไว้วางใจที่วางอยู่บนสายสัมพันธ์ทางสังคม (bonded trust) ซึ่งต่างฝ่ายต่างยับยั้งการคิดคำนวณความเสี่ยงและความไม่มั่นคงจากอีกฝ่ายหนึ่ง และเล็งเห็นผลประโยชน์ร่วมกัน

เมื่อความไว้วางใจแบบสายสัมพันธ์เกิดขึ้นแล้ว ผู้นำทั้งสองรัฐจะมีความมั่นใจในการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศมากขึ้น (อย่างน้อยก็ในระดับปัจเจกบุคคลหรือผู้นำประเทศ) โดยไม่ได้คิดคำนวณความเสี่ยงและความไม่มั่นคงอยู่ตลอดเวลา และจะมีความมั่นใจต่อผู้นำอีกรัฐ รวมทั้งมองว่า การส่งสัญญาณของอีกฝ่ายหนึ่งแสดงถึงความจริงใจที่จะสื่อสารถึงท่าทีหรือเจตนาใฝ่สันติ ดังนั้น การสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้นำรัฐจึงช่วยขจัดปัญหาเรื่องความกำกวมของการตีความการส่งสัญญาณในระดับหนึ่ง

ในทัศนะของวีเลอร์ ความไว้วางใจแบบสายสัมพันธ์ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ หนึ่ง การมองผลประโยชน์ของอีกฝ่ายหนึ่งในเชิงบวก หรือเล็งเห็นว่าทั้งสองฝ่ายต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าความขัดแย้ง และสอง การเห็นความเป็นมนุษย์ร่วมสังคมโลกในตัวเองอื่น ซึ่งทำให้ความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันยังลึกมากยิ่งขึ้น

เมื่อความไว้วางใจเกิดขึ้นในระดับของการสร้างสายสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้นำแล้ว ความร่วมมือทางด้านความมั่นคงย่อมมีแนวโน้มความเป็นไปได้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีการก่อตัวของวัฒนธรรมความไว้วางใจในระดับที่กว้างขวางมากขึ้นด้วย กล่าวคือภาพลักษณ์ของความเป็นมิตรของตัวแสดงอีกฝ่ายหนึ่งจะลงหลักปักฐานในใจของผู้กำหนดนโยบายและประชาชนทั่วไปในสังคม

กระนั้นก็ดีวีเลอร์เสนอว่า การสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคคลมักจะเกิดขึ้นเฉพาะในประเด็นใดประเด็นหนึ่งเท่านั้น เช่น การควบคุมหรือลดอาวุธนิวเคลียร์) ไม่ได้มีลักษณะเป็นการทั่วไป แต่ในอนาคต ความไว้วางใจเฉพาะบางประเด็นอาจจะขยายไปครอบคลุมประเด็นอื่นๆ เป็นการทำไปได้

แม้ว่าจะมีการสร้างความไว้วางใจที่กลายเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตลักษณ์และผลประโยชน์มีการแปรเปลี่ยนไปแล้วก็ตาม คงเกิดคำถามตามมาอีกว่าแล้วความไว้วางใจนั้นจะยั่งยืนหรือไม่ และเราจะเห็นการหวนกลับไปสู่ความไม่ไว้วางใจดังเช่นแต่ก่อนหรือไม่ คำตอบคือ ในประวัติศาสตร์มนุษยชาติ การล่มสลายของความไว้วางใจ หรือการผิดคำมั่นสัญญานั้นเกิดขึ้นอยู่เสมอๆ บางคนมองเสียด้วยซ้ำว่าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติของมนุษย์ (human nature) แล้วเงื่อนไขใดที่ทำให้ความไว้วางใจแตกสลายลงไปได้

ประการแรก การสร้างความไว้วางใจที่กลายเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นความไว้วางใจของผู้นำหรือผู้กำหนดนโยบายจำนวนหนึ่งเท่านั้น ความไว้วางใจแบบนี้อาจจะแตกสลาย หากว่าผู้นำของรัฐไม่สามารถโน้มน้าวชักจูงให้ตัวแสดงอื่นๆ ในรัฐบาลและ/หรือภายในรัฐเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ ผลประโยชน์ รวมทั้งภาพลักษณ์ของศัตรูไปจากเดิมได้

ในกรณีระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือ ข้อพิพาทพิจารณา คือ เหล่าบรรดาผู้ที่เสนอแนะนโยบายให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองในเกาหลีเหนือในรัฐบาลทรัมป์ เช่น จอห์น บอลตัน (John Bolton) ที่ปรึกษาความมั่นคงแห่งชาติ จะคิดเช่นใด และจะหันมาสนับสนุนนโยบายการเปิดเจรจากับเกาหลีเหนือหรือไม่ อย่างไร ความไว้วางใจจึงค่อนข้างเปราะบาง เพราะปัจจัยทางด้านความคิดและความเชื่อดั้งเดิมที่ยังคงผลิตซ้ำภาพลักษณ์ความเป็นศัตรูให้คงทนต่อไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และสังคมโดยรวม

ประการที่สอง ความไว้วางใจอาจจะล่มสลายลงเมื่อบริบทเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้นำอาจทำให้ความไว้วางใจนั้นแปรเปลี่ยนไปตามด้วย เป็นต้น

ประการที่สาม ความไม่แน่นอนคือความแน่นอน วิลเลอร์มองว่า ความไว้วางใจแบบสายสัมพันธ์นั้นวางอยู่บนพื้นฐานของการยับยั้ง (suspension) คือ ยับยั้งการคิดคำนวณความเสี่ยง ความไม่มั่นคง และเชื่อมั่นในความจริงใจของอีกฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเพียงความแน่นอนแบบอัตวิสัย (subjective certainty) เท่านั้น ดังที่นักวิชาการบางคนเสนอว่า เมื่อปัจเจกมีความไว้วางใจอีกฝ่าย “ปัจเจกก็จะแสดงราวกับว่าการกระทำในอนาคตที่ไม่แน่นอนของอีกฝ่ายหนึ่งนั้นเป็นความแน่นอน” แต่ความไม่แน่นอนของอนาคตนั้นยังดำรงอยู่ ซึ่งเป็นความไม่แน่นอนแบบอัตวิสัย ซึ่งเป็นความไม่แน่นอนซึ่งดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยกันเอง การจะธำรงรักษาความไว้วางใจกันไว้จำเป็นต้องอาศัยตัวแสดงทางการเมืองซึ่งผลิตซ้ำการกระทำที่ช่วยสถาปนากระบวนการสร้างสายสัมพันธ์ต่อไป ทั้งการมองผลประโยชน์ร่วมกันเชิงบวก การมองผู้อื่นในฐานะเพื่อนมนุษย์ และการสร้างความไว้วางใจให้มีความเป็นสถาบัน (จิตติภัทร พูนขำ, อ้างแล้ว)

ในการประชุมสุดยอดระหว่างผู้นำสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือที่เกิดขึ้นนี้ ยังมีการใช้สื่อใหม่ (new media) ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศ เพื่อการสร้างความไว้วางใจ โดยใช้วิดีโอภาพยนตร์ที่จำลองคล้ายตัวอย่างหนัง (Trailer) ที่มีชื่อว่า “A Story of Opportunity for North Korea” (เรื่องราวแห่งโอกาสสำหรับเกาหลีเหนือ) วิดีโอนี้มีความยาว 4 นาที 12 วินาที ถูกเปิดฉายให้ผู้สื่อข่าวที่กำลังรอการแถลงข่าวหลังการประชุมโดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ได้รับชม แต่ปรากฏว่าผู้สื่อข่าวไม่ใช่คนกลุ่มแรกที่ได้ชมวิดีโอนี้ เพราะต่อมาภายหลัง นายโดนัลด์ ทรัมป์เป็นผู้ระบุด้วยตนเอง

ว่า วิดีโอนี้ได้ถูกเปิดฉายให้นายคิม จองอึน ผู้นำสูงสุดของเกาหลีเหนือได้ชมระหว่างการประชุม พร้อมบอกกับผู้สื่อข่าวว่า ฝ่ายสหรัฐอเมริกาเป็นผู้จัดทำวีดิโอนี้ขึ้น โดยเนื้อหาครึ่งหนึ่งเป็นภาษาอังกฤษ อีกครึ่งหนึ่งเป็นภาษาเกาหลี

วีดิโอนี้กลายเป็นจุดสนใจของผู้สื่อข่าว เพราะเนื้อหาและบทบรรยายที่มีความแหลมคม ทั้งการใช้ภาษาและเนื้อหาที่ตั้งใจจะสื่อสาร บทบรรยายในวีดิโอนี้ถอดความหมายเป็นดังนี้

"มีผู้คนอาศัยอยู่บนโลกกว่า 7 พันล้านคน ในบรรดาผู้ที่มีชีวิตอยู่นี้ มีเพียงส่วนน้อยที่จะสร้างแรงสั่นสะเทือนทั้งเอาไว้ และยังเป็นส่วนน้อยมากที่จะตัดสินใจทำอะไรที่จะเป็นการสร้างชาติบ้านเกิดของเขาขึ้นมาใหม่และเปลี่ยนแปลงหน้าประวัติศาสตร์

ประวัติศาสตร์เหมือนจะซ้ารอยเดิมจากรุ่นสู่รุ่น วัฏจักรที่ดูเหมือนไม่มีวันสิ้นสุด มีทั้งช่วงเวลาสำหรับสันติภาพและช่วงเวลาของความตึงเครียดที่รุนแรง ขณะที่วัฏจักรเหล่านี้กำลังเกิดซ้ำ แสงไฟแห่งความเจริญและนวัตกรรมได้ฉายแสงในพื้นที่ส่วนใหญ่ของโลก ประวัติศาสตร์พัฒนาไปอยู่เสมอ และถึงเวลาที่มีเพียงไม่กี่คนที่เรียกหาการสร้างความแตกต่าง

แต่คำถามคือความแตกต่างอะไรที่คนกลุ่มน้อยนี้จะสร้างขึ้น อดีตไม่จำเป็นต้องเป็นอนาคต พันจากความมืดก็สามารถพบแสงสว่างได้ และไฟแห่งความหวัง ก็สามารถแปลงแสงได้เช่นกัน จะเป็นอย่างไร ถ้าผู้คนที่แบ่งปันมรดกที่มั่งคั่งร่วมกัน จะสามารถค้นหาอนาคตร่วมกันได้ เรื่องราวของพวกเขาจะเป็นที่รู้จัก แต่ผลที่ตามมาคืออะไรละ

Destiny Pictures ขอเสนอ เรื่องราวแห่งโอกาส เรื่องราวใหม่ จุดเริ่มต้นใหม่ หนึ่งในสันติภาพชายสองคน ผู้นำสองท่าน บนโซคชะตาหนึ่งเดียว เรื่องราวเกี่ยวกับช่วงเวลาพิเศษ เมื่อชายคนหนึ่งได้รับการเสนอโอกาสที่อาจไม่หวนมาเกิดขึ้นอีก เขาจะเลือกอะไร เลือกที่จะแสดงวิสัยทัศน์และความเป็นผู้นำ...หรือไม่ มีผลลัพธ์ได้เพียงสองทาง ทางหนึ่งคือย้อนกลับไปในอดีต หรืออีกทางคือเดินไปข้างหน้า

โลกใบใหม่สามารถเริ่มได้ในวันนี้ หนึ่งในมิตรภาพ ความเคารพ และความปรารถนาดี เป็นส่วนหนึ่งของโลกใบนั้น ที่ประตูแห่งโอกาสพร้อมจะเปิดออก การลงทุนจากทั่วโลก ซึ่งคุณจะพบกับความก้าวหน้าทางการแพทย์ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร เทคโนโลยีเชิงนวัตกรรม และการค้นพบใหม่ๆ ประวัติศาสตร์จะเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่ โลกใบนี้จะโอบกอดการเปลี่ยนแปลงนี้หรือไม่? และเมื่อไร ที่ช่วงเวลานี้ในประวัติศาสตร์จะเริ่มต้น

นี่คือทางเลือก วันนี้ เวลานี้ ในขณะนี้ โลกกำลังจะจับตามอง ฟัง ตั้งตารอ และคาดหวังว่าผู้นำคนนี้จะเลือกที่จะยกระดับประเทศของเขา และเป็นส่วนหนึ่งของโลกใบใหม่หรือไม่ จะเป็นวีรบุรุษของประชาชนของเขาหรือไม่ เขาจะจับมือแห่งสันติภาพและตีมูลค่ากับความเจริญอย่างที่เขาไม่เคยเห็นมาก่อนหรือไม่ ชีวิตที่ยิ่งใหญ่ หรือการแบ่งแยกที่ยิ่งกว่าเดิม ทางใดจะถูกเลือก นำแสดงโดยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์และประธานคิม จองอึน ในการประชุมที่จะสร้างประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่เพื่อจะเปล่งประกายท่ามกลางแสงอาทิตย์ ช่วงเวลาเดียว ทางเลือกเพียงหนึ่งเดียวจะเป็นอย่างไร?อนาคตยังรอการจารึกอยู่"

ทำเนียบขาวเผยในเวลาต่อมาว่า วิดีโอดังกล่าว "ถูกจัดทำขึ้นโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติสหรัฐอเมริกาเพื่อช่วยประธานาธิบดีในการอธิบายประโยชน์จากการปลดโครงการนิวเคลียร์ ตลอดจน

วิสัยทัศน์แห่งสันติภาพและคาบสมุทรเกาหลีที่เจริญรุ่งเรือง” (เว็บไซต์เรื่องเล่าเช้านี้, 2018 <http://morning-news.bectero.com/v3/main.php>)

กรณีศึกษาการสื่อสารทางการเมืองระหว่างประเทศในการประชุมสุดยอดผู้นำสหรัฐอเมริกากับเกาหลีเหนือสะท้อนให้เห็นการใช้กลยุทธ์การสื่อสารทางการเมือง และการกำหนดวาระข่าวสารเพื่อสร้างความไว้วางใจที่ผู้กสายสัมพันธ์ระหว่างกัน แต่ความท้าทายของการรักษาความไว้วางใจเอาไว้ นั้นเป็นสิ่งที่ยากยิ่งนัก ความไว้วางใจอาจจะจางหายไปเมื่อบริบททั้งภายในและระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไป เมื่อผู้นำประเทศเปลี่ยนไป และเมื่อการรับรู้ภาพลักษณ์ความเป็นศัตรูในหมู่ผู้กำหนดนโยบายหรือสังคมโดยรวมกลับไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปเลย ประเด็นสำคัญคือจะหาอย่างไรให้เกิดกระบวนการสื่อสารทางการเมืองที่จะทำให้ความไว้วางใจระหว่างบุคคลนั้น พัฒนากระดับเป็นความไว้วางใจในเชิงสถาบันทั้งในระดับภายในและระหว่างประเทศต่อไป

หลังจากศึกษาเนื้อหาสาระเรื่องที่ 9.3.2 แล้ว โปรดปฏิบัติกิจกรรม 9.3.2

ในแนวการศึกษาหน่วยที่ 9 ตอนที่ 9.3 เรื่องที่ 9.3.2

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2541). *เทคโนโลยีการสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในไทย ยุควัฒนธรรมทาส*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- จิตติภัทร พูนขำ. (2018). *คงมีแต่ทรัมป์ที่ไปเกาหลีเหนือได้?: ความไว้นี้เชื่อใจในการเมืองโลก*. สืบค้นข้อมูลวันที่ 14 Aug 2018 <https://www.the101.world/trump-trust-in-global-politics/>
- จิตติภัทร พูนขำ. (2018). *ย้อนมอง “วิกฤตนิวเคลียร์เกาหลี” ผ่านบทเรียนประวัติศาสตร์ “วิกฤตขีปนาวุธคิวบา”*. สืบค้นข้อมูลวันที่ 14 Aug 2018 <https://www.the101.world/nuclear-crisis-from-cuba-to-north-korea/>
- จุฬารัตน์ ธรรมวิหาร. (2546). “บทบาทของ NHK World ในการสื่อสารระหว่างประเทศ,” รายงานโครงการเฉพาะบุคคล หลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นกพิราบ ตำนานบุรุษไปรษณีย์แห่งอดีตกาล. <https://www.petcitiz.info/> สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 Aug 2018
- นิติ ภาวครพันธ์. (2559). *แอนโชนีส กิดเด็นส์: โลกาวัดน์*. สืบค้นข้อมูล 19 เมษายน 2559, จาก v1.midnightuniv.org.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2544). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หนังสือในโครงการผลิตตำราและเอกสารการสอนของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญรักษ์ บุญญะเขตมามา. (2539). *ฐานันดรที่สี่ จากระบบโลกถึงรัฐไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์วิชาการ.
- ปรีดี บุญซื่อ. (2018). *การประชุมสุดยอด สหรัฐฯ กับเกาหลีเหนือ ทรัมป์ทำให้ “การทูตกลับมายิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่ง”*. สืบค้นข้อมูลวันที่ 14 Aug 2018 <https://thaipublica.org/>
- พินดา จงสุขสมสกุล. (2559). “การสื่อสารระหว่างประเทศและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช,” *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 35 (ฉบับพิเศษ) มกราคม-มิถุนายน 2559.
- พรรณพิลาศ กุลติลก. (2560). “การขับเคลื่อนสังคมผ่านสื่อใหม่ในยุคโลกาวัดน์,” *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 25 (49) กันยายน - ธันวาคม 2560.
- ย้อนรอยเทคโนโลยีการสื่อสาร...จากอดีตสู่ปัจจุบัน. <https://highlight.kapook.com/view/87986> สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 Aug 2018.
- ระวีวรรณ ประกอบผล. (2525). *สื่อมวลชนในประเทศไทยโลกที่สาม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้องภาพสุวรรณ.
- วัฒนา สุกันต์สีล. (2548). *โลกาวัดน์=Globalization*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา.

- วิภาวี เอี่ยมวรมะ. (2549). “ทัศนะของนักศึกษา มจร. เกี่ยวกับผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อสังคมไทย,” ใน *Proceedings การประชุมวิชาการการบูรณาการเทคโนโลยีสังคมกับชุมชน* 22 กันยายน, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- วิวัฒนาการของทฤษฎีการสื่อสาร. https://www.baanjommyut.com/library/communication_theory/ สืบค้นข้อมูลเมื่อ 24 Aug 2018
- เว็บไซต์เรื่องเล่าเช้านี้. (2018). “มาดู! วิดีโอแฝงข้อความสำคัญที่ “ทรัมป์” พกมาเปิดกล่อง “คิม จอง อึน” ถึงกลางวงประชุมที่สิงคโปร์!,” สืบค้นข้อมูลวันที่ 14 Aug 2018 <http://morning-news.bectero.com/v3/main.php>
- ศุภรศมี จิตติกุลเจริญ. (2540). *ทฤษฎีการสื่อสาร MC 111 Communication Theory*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุภาภรณ์ ตังอินทร์. (2553). “กลยุทธ์การสื่อสารของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่เคยดำรงตำแหน่งก้านั้น,” *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2555). “การสื่อสารผ่านสื่อใหม่ในยุคสังคมสารสนเทศ,” *วารสารอิศราปริทัศน์*. 1(2).
- เฮอริ่งเบิร์ด ไอ. ซิลเลอร์. (2533). *การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม*. แปลโดย อุบลรัตน์ ศิริยวศักดิ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Beinart, Peter. (2018). “Trump Could Transform the US-North Korea Relationship,” *The Atlantic*. June 11, 2018.
- Booth, Ken and Wheeler, Nicholas J. (2008). *The Security Dilemma: Fear, Cooperation and Trust in World Politics*. New York and Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Burnett, R. and Marshall, D.P. (2003). *Web Theory*. London: Routledge.
- Center for Strategic & International Studies. (2018). “Assessment of the Singapore Summit,” June 12, 2018.
- Edward T.Hall. (1976, 1981). *Beyond Culture*. Anchor books / Doubleday.
- Everett M. Rogers, William B. Hart & Yoshitaka Miike. (2002). “Edward T.Hall and The History of Intercultural Communication: The United States and Japan,” *Keio Communication Review*, 24.
- Fostner, Robert S. (1933). *International communication: History, conflict, and control of the global metropolis*. USA: Wadsworth Publishing Company.
- Hofstede, Geert & Hofstede, Gert Jan. (2005). *Cultures and organizations: software of the mind* Revised and Expanded 2nd edition. The McGraw-Hill Companies.
- Marshall, George C. (1956). *Basic American Document*. Iowa: Littlefield, Adam & Co.
- McLuhan, Marshall. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. New York: McGraw-Hill.

Mowlana, Hamid. (1997). *Global Information and World Communication*. London: Sage Publications.

Wheeler, Nicholas J.. (2018). *Trusting Enemies: Interpersonal Relationships in International Conflicts*. Oxford: Oxford University Press.